

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Tomáš Nečas

**Název: Václav Štefan Teplický v pramenech a rozbor
utrakvistického textu modliteb ze 17. století**

Historický modul - Institut základů vzdělanosti - Fakulta
humanitních studií

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Horský, Ph.D.

Studijní program: Studium humanitní vzdělanosti

Praha 2007

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury,
a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 22. ledna 2007

Tomáš Nečas

Poděkování

Je mou milou povinností – a zároveň je to i dobrým zvykem, neboť nelze než souhlasit s naším renomovaným teologem¹, že *každá naše činnost má sociální rozměr* – využít této příležitosti a poděkovat všem, kteří mi nejen při prvotních úvahách o tématu této práce, ale i při jejím vlastním vzniku podali pomocnou ruku.

Nejdříve bych rád vyjádřil díky svému tutoru a zároveň vedoucímu této práce, PhDr. Janu Horskému, PhD. z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, a to za laskavé vedení, trpělivost a podnětné připomínky. Dále bych rád poděkoval prof. Davidu Holetonovi, Th.D., Ph.D., děkanovi Husitské teologické fakulty v Praze, jenž mi byl velmi nápomocen především v iniciační fázi této práce, a to při hledání vhodného pramenného dokumentu. Mé díky patří i Mgr. Evě Novotné z Národní knihovny České republiky, za zajímavé diskuse, k nimž docházelo během kontrolního čtení částí transkribovaného rukopisu. Za pomoc při pátrání po archiváliích děkuji Mgr. Vojtěchu Vaňkovi, řediteli Státního okresního archivu v Kutné Hoře. V neposlední řadě chci poděkovat Otovi Halamovi, ThD., z Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, za cenné informace stran pramenů vztahujících se k osobě Václava Štefana Teplického.

Jsem hluboce přesvědčen, že bez inspirativního přispění všech výše jmenovaných by nebylo této práci souzeno spatřit světlo světa.

Můj dík za spolupráci dále náleží Knihovně Evangelické teologické fakulty v Praze, Státnímu okresnímu archivu v Kutné Hoře a samozřejmě mé domovské instituci, tj. Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

V Praze, 22. ledna 2007

¹ Zde mám na mysli Jindřicha Halamu, od něhož jsem si tuto myšlenku dovolil vypůjčit. Shodou okolností ji použil na podobném místě a za stejným účelem. Pozn. autora.

Předmluva

Prostor, jenž bývá obvykle vyhrazen předmluvě, bych tentokrát raději využil k objasnění cílů a úkolů této práce. Ty jsou do jisté míry dány – což asi u práce z historie ani jinak nelze – typem rukopisu, tj. pramenného textu, který máme k dispozici. Jde o rukopis *Modlitby na svátky některých svatých*, který je datován do první poloviny sedmnáctého století (více k jeho historii srov. kap. 5). Předpokládá se, že jde o rukopis pocházející z novoutrakvistického prostředí Kutné Hory v období před Bílou Horou. Jeho autorství řada badatelů připisuje kutnohorskému arciděkanovi Václavu Š. Teplickému (o jeho životě a o autorství rukopisu srov. kap. 4 a 5, a to jednak s ohledem na řadu indicií k rukopisu se vážících, jednak s ohledem na biografické údaje, jež se samotným kutnohorským arciděkanem nějakým způsobem souvisejí. Některé otázky bylo možné nastolit *a priori* ještě před transkripcí rukopisu (např. otázku zmiňovaného autorství, zda-li text skutečně pochází z novoutrakvistického prostředí, atp.), zatímco řada dalších otázek, neméně závažných, vyplynula jaksi samovolně a nenásilně během vlastní práce. Na všechny tyto otázky bych nyní pro zjednodušení rád poukázal v několika následujících bodech:

- 1) Téma 2. kapitoly bylo jaksi dáno již samým názvem rukopisu. Je jím sledování vývoje problematiky světců v české reformaci, a to za pomoci sekundární literatury. Sledování tohoto problému v čase nám má především poskytnout prostor pro nástin celkové situace a umožnit pozdější komparaci a rozbor pramenného textu. Zároveň zde ale platí, že si budeme všimnout i jiných věroučných motivů, které s textem rukopisu, potažmo i s autorem mohou nějak souviset.
- 2) V další části se zaměříme na vlastního autora zkoumaného textu modliteb. Podíváme se, co nám o něm říkají některé prameny, a nalezená zjištění pak porovnáme se zmínkami v sekundární literatuře. V případě této části pak platí, že nás zajímají zvláště ty biografické události, které nám mohou poukázat na jeho věroučné stanovisko, popř. je odhalit (tj. jaké myšlenky zastával; bude-li to ovšem z dostupných materiálů možné posoudit), k čemuž by nám měly být nápomocny ustálené pojmy současné historiografie (srov. kapitola 1 a 3).

- 3) Ve čtvrté kapitole se nejdříve zaměříme na historii rukopisu modliteb a poté přistoupíme k vlastnímu rozboru textu. V jeho rámci nás budou zajímat následující motivy: autorův postoj ke světcům (užívání pojmů jako uctívání a vzývání); jaké svátky/světce pisatel uznává; funkce světců; autorův postoj ke kultu Jana Husa a Jeronýma Pražského; jakým způsobem pisatel nakládá se souslovím „národ český“; autorovo pojetí nenásilí; pojetí spásy; svátosti; rozbor kategorie „srdce“; autorův pohled na svět a úlohu člověka v něm; rozbor dalších kategorií jako tělo, tělesnost a hřích; autorův poměr k reformačnímu pojetí světa a postoj vůči renesančnímu humanismu (srov. kapitola 4).
- 4) Po závěrečném shrnutí (kapitola 5) a seznamu literatury (kapitola 6) přikládám z komparačních a referenčních důvodů rovněž paleografický přepis textu modliteb (srov. příloha č. 1), ke kterému jsem připojil stručnou ediční poznámku. Ze stejných důvodů a pro úplnost jsem navíc zařadil i fotokopii původního rukopisu (srov. příloha č. 2).

Obsah

STRANA:

Poděkování	3
Předmluva	4
Obsah.....	6
1. Úvod.....	7
2. Historický rámec: nástin vývoje problematiky světců v české reformaci	11
3. Autor rukopisu <i>Modlitby na svátky některých svatých</i> ve světle pramenů a v sekundární literatuře	20
4. Historie rukopisu a jeho rozbor. Komparace se sekundární literaturou	35
5. Závěr	47
6. Literatura	50
7. Ediční poznámka.....	52
8. Příloha č. 1: Paleografický přepis rukopisu <i>Modlitby na svátky některých svatých</i>	55
Příloha č. 2: Fotokopie původního rukopisu <i>Modlitby na svátky některých svatých</i>	76

1. Úvod

Je nepochybné, že světcí dosáhli v průběhu staletí v křesťanském náboženství významného postavení. A to aniž by s největší pravděpodobností mnozí z nich ještě za svého života o podobnou pozici usilovali. Francouzský historik Jacques Le Goff o světcích hovoří jako o „nejdokonalejší realizaci člověka ve středověku“.² A není náhodou, že v souvislosti se statutem světců zmiňuje dnes tolik populární mediavelista právě tuto dobu, neboť k prvnímu svatořečení došlo za pontifikátu Jana XV., tedy v 10. stol.n.l.³ Je však nutné mít na paměti, že v případě světců nejde o žádný pozdní konstrukt středověké církve. Ještě před vznikem a institučním ustanovením kanonizačního procesu⁴ totiž existovala představa výjimečného mrtvého, který měl díky svému příkladnému způsobu života, a zpravidla i mučednické smrti, jisté schopnosti, jež se již svou povahou jakoby zdráhají přizpůsobit všem racionálním zdůvodněním. Mučednictvím *par excellence* tak začínají dějiny křesťanských světců.⁵ Vidíme tedy, že za tehdy ještě neotřesenou pozicí svatých stojí staletí vývoje křesťanské věrouky, která za pomoci nejbrilantnějších teologických mozků – dovolme si pro dokreslení na tomto místě použít tento poněkud až technický výraz – světcům dogmaticky upevňovala získané pozice.⁶

Počínaje Le Goffovým mučedníkem, přes východní askety a světské panovníky, se ve 12. a 13. stol. n. l. světec postupně „prosadil“ i mezi obyčejnými smrtelníky.⁷ Atribut smrtelnosti, tj. že v případě světců stále hovoříme o stvořených bytostech, jimž bylo *a priori* do vínku dáno rodit se, a tudíž i umírat, je zároveň atributem, který společně s dalšími trhlinami v dogmatu obecné církve v době pozdního středověku a reformace přispěje k definitivnímu

² LE GOFF, Jacques (ed). *Středověký člověk a jeho svět*. 1.vyd. Praha: nakl. Vyšehrad, 1999. 320 s. ISBN 80-7021-274-8, s. 28.

³ Jde o svatořečení biskupa Ulricha z Augsburgu (†973). K samotnému aktu došlo na římské synodě r. 993. Srov. RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. 1. vyd. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X. Nebo: ADAM, Adolf. *Liturgický rok: historický vývoj a současná praxe*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1998, 325 s. ISBN 80-7021-269-1, s. 195.

⁴ Svatořečení mělo být ustanoveno proto, aby se kult svatých nekontrolovatelně nerozšiřoval na další osoby. Tak to alespoň tvrdí A. Adam. Srov. ADAM. 1998, tamtéž.

⁵ Počátek vlastního kultu svatých lze datovat do poloviny 2. století. Za prvního mučedníka, kterému se prokazovala kultická úcta, se považuje *Polykarpos ze Smyrny* († okolo r. 155). V kultu velmi brzy získali stejné pozice jako mučedníci i apoštolové. Viz ADAM. 1998, s.194.

⁶ Zde mám na mysli myslitele, kteří na tomto poli pracovali jak v rámci ortodoxie, tak v rámci hereze. Pozn. autora.

⁷ Srov. LE GOFF. 1999, tamtéž.

pádu světců ze získaných pozic.⁸ Zdá se ale, že světci nebyli tím hlavním, co přispělo k dalšímu dělení obecné církve.⁹ Pro řadu autorů tím byla eucharistie. Tento hlavní spojující článek¹⁰ – neboť tak jej pravděpodobně elitní křesťanští myslitelé původně zamýšleli – jež měl v určitý okamžik na určitém místě spojovat všechny věřící v rámci jediného všeobjímajícího křesťanského univerza, se nakonec ukázal úhelným kamenem způsobujícím rozdělení nejen na dvě křesťanské církve, ale na mnoho dalších, jež v současnosti není lehké teoreticky obsáhnout.

Eucharistie a spolu s ní další svátosti, světci, apoštolská posloupnost, doketismus, predestinace, anebo dobré skutky, pravda Písma versus církevní tradice, a v první řadě pokud možná co nejjistější dosažení spásy – to vše promýšleli nejen křesťanští nomenklátoři, ale i jejich oponenti, kacíři, hereziarchové, odpadlíci – tedy reformátoři. To je zapotřebí ve shodě s některými autory uvést na pravou míru. Používání pojmů hereze či heretické znamená pohlížet na problematiku optikou obecné církve. Mohli to být vzdělanci či lidové hloubavci, zkrátka individuality, kterým z nějakého důvodu nedávala spát bílá místa¹¹ v oficiálním učení obecné církve. Tito lidé se také většinou sami považovali za reformátory, ne za kacíře, a mnohdy ani lůno matičky církve nechtěli opustit. To zčásti platí i pro tzv. první reformaci,¹² české husitství. Především pak pro její počáteční fázi. A v dějinách bude trvat ještě více než sto let, než druhá, tedy evropská reformace, umožní pohlížet na kacíře jako na skutečné reformátory. I když také ne beze zbytku.

Nebude myslím na škodu, když na tomto místě zmíníme, co o funkci ortodoxie a hereze říká klasik české historiografie: k doktrinálnímu mechanismu patří jak ortodoxie, tak kacírství. U obou dochází k fanatickému přepínání. Hereze je to, co překračuje ortodoxii; lze ji chápat jako funkci ortodoxie, zároveň je ortodoxie funkcí hereze. Přísná ortodoxie a kacírství jsou jen různé formy téhož myšlenkového pochodu.¹³ Můžeme pohlédnout i za humna české

⁸ Pochopitelně, že nikoliv v rámci katolické církve. Zde naopak pozice světců posílila. Přesněji řečeno, dochází zde k trvalému rozšiřování jejich počtu. Pozn. autora.

⁹ Za první dělení považuji rozdělení církve z r. 1050. V případě dalšího neboli druhého dělení hovořím o reformaci. Pozn. autora.

¹⁰ Takto alespoň eucharistii chápe Miri Rubinová. Srv. RUBINOVÁ, Miri. *Corpus Christi: Eucharistie v kultuře pozdního středověku*. Vybrané části přeložil Tomáš Nečas. 3. vydání. Cambridge University Press, 1993. ISBN 0521438055 (brožované).

¹¹ Tzn. jisté logické nesrovnalosti v církevním dogmatu, jež umožňují více výkladů. Pozn. autora.

¹² Záměrně uvádím „první reformaci“, neboť souhlasím s názorem J. Macka. Srov. MACEK, Josef. *Víra a zbožnost Jagellonského věku*. 1. vyd. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-265-8, s. 158.

¹³ Viz MACEK. 2001, s. 32 a 37.

historiografie a podívat se, co o herezi soudí badatelé za oceánem. Podle amerického teologa, Harolda O. J. Browna, měla hereze ve výsledku minimálně¹⁴ jeden pozitivní přínos, a to ten, že umožňovala ortodoxii samu sebe ustanovit.¹⁵ Tedy pokud by toto tvrzení mělo mít nárok na platnost, znamenalo by, že ortodoxie vzniká také tím, že se vůči něčemu vymezuje. A tím něčím je v tomto případě hereze. Mezi herezí a reformací vede tedy úzká hranice, a může být velice snadné – a historie nám to již mnohokrát dokázala – tento pomyslný Rubikon překročit a stát se tak v očích církevního společenství kacířem, odpadlíkem. Heretikem třeba právě kvůli podezření z nevíry v účinnost přímluv ke svatým nebo z nesvěcení svátků předepsaných církví, čímž se jakoby oklikou vracíme tam, kde jsme v úvodní části začali, tj. k jednomu z nosných témat tohoto textu.

Na konec této úvodní části bych ještě rád učinil několik poznámek k používanému pojmosloví. Důvodem, proč jsem hned v úvodu zmínil pojmy jako hereze nebo ortodoxie, je to, že je chápu a užívám ve shodě s uváděnými autory. V důsledku to znamená, že budou-li se tyto pojmy v práci dále objevovat, budou vždy užívány v naznačeném smyslu.

V souvislosti se světcí budeme, jak již bylo řečeno, hovořit zvláště o jejich kultu. Máme zde tedy pojem, jenž si rovněž zasluhuje jistého vysvětlení. Kult zde budeme považovat za činnost, jež se pravidelně opakuje, které je věnována periodická pozornost, o níž se pečuje.¹⁶ To ji odlišuje od rituálu, který se koná jen jednou za čas. Jako například svatební rituál a podobně.

V textu se budou dále objevovat i jiné, z valné části časově mladší pojmy, jež badatelům napomáhají zařazovat určitá sociální seskupení, vyznávající totožné ideje. Jde o souhrnná pojmenování, jako například luteráni, kalvinisti,

¹⁴ Mnozí autoři dokonce považují herezi či reformaci za hybnou sílu dějinných událostí a pokroku. Srov. např. WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Přel. Miloš Havelka. 1. vyd. Praha: Oikoymenth, 1998. ISBN 80-86005-48-8. P. Chaunu k tomu pak na jiném místě poznamenává: „*Kdo zpochybní tezi Maxe Webera? Kdo bude popírat, že mapa reformace kopíruje mapu průmyslové revoluce, oněch velkých intelektuálních výkonů, kvetoucích hospodářství, právních států? Avšak v případě, že zapomeneme na rub věci, tj. na velkou zranitelnost reformačního křesťanstva, se potvrzení těchto pravd a jejich apologetické využití promění v iritující sebeuspokojení.*“ Srov. CHAUNU, Pierre. *Dobrodružství reformace: svět Jana Kalvína*. Přel. Helena Webrová a Stanislava Kaňová. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2001. 124 s. ISBN 80-85959-84-4, s. 100.

¹⁵ BROWN, Harold, O.J. *Heresies: Heresy and Orthodoxy in the History of the Church*. Hendrickson Publishers, 1984. ISBN: 1565638670.

¹⁶ DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života*. Přel. Pavla Sadílková. 1. vyd. Praha: nakladatelství OIKOYMENH, 2002. ISBN 80-7298-056-4.

staroutrakvisté či novoutrakvisté. V takovém případě vždy na patřičném místě poukáži na to, jak těmto pojmům rozumím a jak s nimi pracuji.

Vyjasnění obsahu používaných pojmů by tak mělo být, jak se zdá, dalším důležitým článkem této práce, která si však s ohledem na složitost a rozsah zkoumaného tématu vytyčuje jen skromný úkol. Tím by měl být obecně řečeno pokus o poodhalení kousku české reformační historie, jenž v mnoha ohledech patří k nejpoutavější linii našich dějin: k té části dějin, kdy naši předkové, jak se současnému pozorovateli může mnohdy zdát, ještě za něco bojovali, kdy šlo jakoby o „skutečné ideje“. To zní zajisté poněkud idealizovaně, přesto je pravděpodobné, že to tak sami aktéři mohli cítit. Koneckonců nešlo o nic menšího než o spásu člověka.

2. Historický rámec: nástin vývoje problematiky světců v české reformaci

„[...] vlastně, aniž to víme, jsme všichni husité.“
MARTIN LUTHER, 1520

Problematika svatých (tedy to, že svatí z hlediska církevního dogmatu vůbec nějaký problém představují) se, jak alespoň soudí O. Halama, v Čechách objevuje až s nárůstem radikálních skupin, za které lze v této době považovat jak valdenské,¹⁷ tak různá chiliastická hnutí. Nejpozději pak v období, jež je spjato se širším přijetím Viklefových myšlenek obsažených v jeho teologických spisech.¹⁸ Přesto až do roku 1415 není jediného písemného dokladu, že by se někdo odvážil přímluvnou a prostředkující roli světců zpochybňovat.¹⁹ Přelomovými daty jsou později v této otázce defenestrace ze 6. července 1419, smrt krále Václava IV., k níž došlo 16. srpna téhož roku, a zvláště pak následující den, kdy lidové vrstvy vyplenily Kartouzský klášter na nynějším Smíchově (tehdy se oblast nazývala Újezd).²⁰ Od roku 1420 se role popěračů kultu světců přesouvá mezi členy nově vzniklého Tábora. *Artikuly kněží tábořských* ze stejného roku se zmiňují o tom, že kromě neděle není třeba slavit žádný svátek, a vyzývání svatých je zde označeno za kacířství a modloslužbu.²¹ Táborští kněží pomíjejí svátky těch svatých, o jejichž svatosti se nelze přesvědčit

¹⁷ Valdenští odmítali „nálezky“ u liturgických předpisů, prodej svátostin, kult světců, přímluvy za mrtvé, poutě, odpustky atd. Příslušnost k sektě se navenek vyznačovala zavrhováním přísahy a očištění. Srov. ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce 2: Kořeny české reformace*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-074-2, s. 42. Rovněž srov. MOLNÁR, Amedeo. *Valdenští: Evropský rozměr jejich vzdoru*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Kalich, 1991. ISBN 80-7017-384-X.

¹⁸ Nebo souběh všech těchto příčin, jak uvádí O. Halama. Srov. HALAMA, Ota. *Otázka svatých v české reformaci: její proměny od doby Karla IV. do doby České konfese*. Brno: Marek, 2002 (Pontes pragenses; sv. 19). ISBN 80-86263-25-8, s. 26. Pakliže budeme brát za hlavní příčinu až Viklefovy teologické spisy, mělo by jít o období po roce 1380. Srov. KROFTA, Kamil. *Duchovní odkaz husitství*. Praha: nakl. Svoboda, 1946. 2. svazek knihovny „Kulturní obzory“ řada a, publikace č. 213, s. 38 a 39. Datum pak můžeme ještě upřesnit, jelikož podle některých autorů to byl právě Jeroným Pražský, kdo přinesl do Prahy někdy kolem roku 1401 a 1402 z Anglie opisy Viklefových teologických spisů *Dialogus* a *Trialogus*. Viz ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1966. 240 s.

¹⁹ S výjimkou valdenských a Jakuba z Kaplice. Později (tj. 1416-1417) je tedy dokladem list Křišťana z Prachatic Václavu Korandovi, kde se později jmenovanému vytýká odmítání přímluv u svatých. Srov. HALAMA. 2002, s. 27.

²⁰ Srov. HALAMA. 2002, s. 29.

²¹ Srov. HALAMA. 2002, s. 32 a 33. Za účelem komparace pak srov. *Antologie z dějin českého a slovenského filozofického myšlení*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1981, s. 133-141, kde jsou k nalezení tzv. *Tábořské bludné články*. Pozn. autora.

z Nového zákona. Svátky jako takové je ale záhodno naplnit kázáním o následování světců a tématicky má být zaměřeno proti zahálce. Vigilie a posty ke svatým jsou opět z Nového zákona neodůvodnitelné, stejně jako potřeba vzývat²² je o přímluvu, neboť ani o tom není v Písmu žádná zmínka.²³ Ve *Vyznání Mikuláše Biskupce z Pelhřimova* je v závěru učiněn výklad odporu vůči kultu světců pomocí tří tezí: vzývání se může obracet jen k Bohu, Kristus je jediný prostředník mezi Bohem a lidmi, svaté nemáme uctívat, ale jen napodobovat.²⁴ Spisy vzešlé z disputace v Karolinu v roce 1431 ukazují dva základní proudy, které se budou otázky svatých i nadále držet, ale nikdy v ní nedojdou shody. Jde o pražský směr vedený Rokycanou²⁵ (ten ovlivní pokompaktátní utrakvismus) a o tábořský směr, jenž najde pokračovatele v Petru Chelčickém.²⁶

Rokycana byl roku 1427 poprvé ustanoven Pražany správcem duchovenstva podobojí. Do té doby to byl arcibiskup Konrád z Vechty, který k utrakvismu konvertoval po vypuknutí husitské revoluce. Od něho byl také Rokycana někdy v roce 1424 vysvěcen na kněze. Po smrti Konráda z Vechty zůstal Rokycana nejvyšším správcem strany podobojí.²⁷ Roku 1435 byl pak českým sněmem a se svolením krále Zikmunda zvolen arcibiskupem.²⁸ Tato nekanonická volba přispěla k tomu, že jej kurie odmítala potvrdit. Rokycana tak sice spolu s konzistoří ustanovoval duchovní správce a vykonával soudní pravomoc, avšak jelikož nebyl potvrzen, neměl právo světit kněží. V Praze tedy působili administrátoři a správcové podobojí a kapituly pod jednou.²⁹

Pro Rokycanovu dobu je charakteristický ještě jeden proud, který navázal na tábořské myšlenky. Jeho nepřímým zakladatelem je právě již dříve zmíněný Chelčický.³⁰ Jde o vznikající skupinu, která ponese název Jednota bratrská. Počátky názorů samotného Chelčického na téma svatých je možné nalézt již

²² Srov. užívání slova „vzývat“ v rukopisu modliteb v kapitole 4. Pozn. autora.

²³ Srov. HALAMA. 2002, s. 38 a 39.

²⁴ To v podstatě odpovídá i závěrům vyvozeným z rozboru našeho pramenného textu. Srov. kapitola 5. Pozn. autora.

²⁵ Podle K. Krofty byl Rokycana odpůrcem radikálních snah a nechtěl se nikdy oddělit od obecné církve. Naopak ji chtěl přimět k provedení reformy a uznání kalicha. Při jednání o kompaktáta stál uprostřed mezi radikálními Táboři a nejmírnější stranou Příbramovou, která byla ochotna spokojit se s jakýmikoliv ústupky. Příbramovi šlo v podstatě jen o kalich. Srov. KROFTA. 1946, s. 184.

²⁶ Chelčický se seznámí s Mikulášovým *Vyznáním* a použije jeho teze do *Sítě víry*. Odtud pak přejde tábořská nauka do Jednoty bratrské. Srov. HALAMA. 2002, s. 43 a 46.

²⁷ Srov. KROFTA. 1946, s. 183.

²⁸ Srov. KROFTA. 1946, s. 184.

²⁹ Srov. KROFTA. 1946, s. 185, 186 a 188.

³⁰ Kompaktáta byla Rokycanovi mezníkem a společným programem strany podobojí. To vysvětluje i jeho vystupování proti Tábořům a jeho poměr k Jednotě bratrské. Srov. KROFTA. 1946, s. 198.

kolem roku 1433. Ve svém spise „*Řeč o šelmě a obrazu jejíem*“ podrobuje Chelčický poprvé kult světců kritice.³¹ Za vrchol na dané téma pak lze označit jeho „*Postilu*“ a „*Siet' viery*“. Obecně lze jeho postoj definovat jako zcela tábořský, což je důkazem, že tábořské myšlenky na kult svatých přežily Tábor sám. Díky Chelčickému se pak tyto názory dostaly do Jednoty, kde zůstaly živé až do reformace 16. stol. Setkáme-li se tak od vzniku Jednoty s odporem vůči kultu svatých, půjde většinou o ohlasy tábořských myšlenek.³²

Kompaktáta z roku 1436 a kutnohorská smlouva z roku 1485 se staly na dlouho základem právního postavení obou náboženských stran v zemi. Obě strany měly svou vlastní církevní správu. V čele utrakvistické konzistoře stáli dva administrátoři, kteří sice měli biskupská práva, nemohli však udělovat svěcení. Konzistoř sama pak sestávala z dvanácti mistrů a kněží.³³ Rokycanu po jeho smrti v roce 1471 vystřídal v roli administrátora Václav Koranda mladší, čímž zároveň v českých zemích vstupujeme do jagellonského období.³⁴ Korandův postoj je utrakvisticky tradiční. Co to znamená? Nový administrátor přejímá názor na poutě, ostatky a obrazy v duchu Rokycany, eventuelně jeho předchůdce Jakoubka ze Stříbra.³⁵ Otázka svatých se, jak alespoň soudí O. Halama, Korandova díla v podstatě nedotkla.³⁶ Utrakvisté v této době svátky svatých světí, dodržují liturgie, světci jsou zároveň bojující církví žádáni o přimluvu.³⁷ Koranda spíše navázal na klasickou husitskou tradici, jež se týkala především

³¹ Srov. HALAMA. 2002, s. 61.

³² Srov. HALAMA. 2002, s. 62.

³³ Srov. KROFTA. 1946, s. 207 a 208.

³⁴ J. Macek správně připomíná, že už v jagellonském období tvořili utrakvisté široký reformační proud: byli zde konzervativci a radikálové. Tyto oba proudy se tedy objevují již na počátku vlády krále Vladislava. Co se pojmů týče, autor záměrně nepoužívá pojmů jako staroutrakvisté a novoutrakvisté (přílišné konotace s pozdějším luterstvím). Dle jeho názoru je také vhodnější rozlišovat radikální a konzervativní utrakvismus, než mluvit o levici či pravici (pojmy moderního parlamentarismu). Srov. MACEK. 2001, s. 43 a s. 88. My sice budeme používat označení novoutrakvisté (jelikož je používá i Hrejsa, srov. kap. 3. Avšak mezi tímto pojmem a označením „radikální utrakvismus“ můžeme udělat rovnítko. Pojmů jako pravice a levice užívá např. F. Šmahel. Chápu je však v naznačeném smyslu. Pozn. autora.

³⁵ Jakoubek zpočátku redukoval liturgii, kult světců a nálezky obecně. Později se ale radikálních názorů zalekl a stal se zastáncem středního proudu (respektive linie levého středu). Srov. ŠMAHEL. 1996, s. 137 a 308.

³⁶ J. Royt však v souvislosti s kultem Jana Husa říká něco jiného. Srov. další pasáže této kapitoly, týkající se kultu Jana Husa. Rovněž srov. ROYT, Jan. Ikonografie Mistra Jana Husa v 15. až 18. století. In: Husitský Tábor SUPPLEMENTUM 1. Tábor: 2001. s. 405-451.

³⁷ Kališníci ale nešli společně s římskou církví v otázce mariánského kultu. Macek hovoří doslova o nechuti. Utrakvisté odmítali světit mariánské svátky Narození, Navštívení a Smrti Panny Marie. Sice jí chválili, jelikož prý měla údajně přijímat pod obojí, ale zároveň ji odmítali klást naroveň Ježíši Kristu. Proto i v přísahách se většinou objevoval Bůh, všichni svatí, ne však bohorodička. Srov. MACEK. 2001, s. 78.

úcty k obrazům, ostatkům a poutím.³⁸ Zdá se tedy, že právě tato problematika byla v utrakvistické církvi³⁹ jagellonského období, oproti kultu svatých, stále živá. Avšak poutě již Koranda odsuzoval. Ostatně i J. Macek k tomuto píše, že kult poutí byl v této době výhradní doménou římské církve.⁴⁰ Podívejme se, jak se k otázce světců v této době stavěla Jednota bratrská. Právě její nový mluvčí, Lukáš Pražský, kult světců jako první uvádí do bratrské věrouky a církevní praxe. I když nutno dodat, že v ostatních postojích byl spíše zastáncem bratrské tradice, co se svátků týče, je představitelem reformy. Jednota bratrská ve svých počátcích svátky odmítla. Lukáš pak po odchodu Malé stránky, která si zachovala původní specifika,⁴¹ navázal na rodnou utrakvistickou církev, a svátky obnovil (asi v roce 1502).⁴² Zavedení této novoty se však neobešlo beze sporů (srov. nařízení z roku 1531), a tak se nakonec v bratrském vyznání z roku 1535 celá záležitost řeší smírem. Konkrétně tím, že svěcení svátků nemá být zdrojem nesvárů a zcela v luterském duchu se v této otázce odkazuje ke křesťanské svobodě. Nutno tedy říci, že Jednota ponechává v tomto bodě jistou volnost, nakonec ale přeci jen doporučuje, aby se svátky světily.⁴³

Podívejme se nyní, jakým způsobem do české reformace zasáhl ohlas Lutherova díla, což souvisí v první řadě s institucí svátků. Přelomovým okamžikem je v otázce svatých rok 1543, kdy se utrakvisté pod vlivem luterství pokusili o prosazení myšlenek německé reformace⁴⁴ v kališnickém prostředí. Dovídáme se, že utrakvisté pod vedením administrátora Jana Mystopola, kteří byli ovlivněni luterskými myšlenkami, chtěli toho roku dokonce pominout procesí na svátek Jana Husa. Nakonec se tak ale nestalo. Ke kultu Jana Husa se ještě později vrátíme. Lutersky laděné vedení konzistoře bylo poté sice poraženo, neznamenal to ale konec prosazování německé reformace v českém prostředí.⁴⁵ Posledním svědectvím o marné snaze konzistoře potlačit luterské vlivy v utrakvistické církvi byl příkaz pálit Lutherovy a bratrské spisy z roku 1570.

³⁸ Srov. HALAMA. 2002, s. 65.

³⁹ Například ve městech radikální kališníci odmítali světit přemíru svátků. Jako sváteční dny uznávali jen neděli, Vánoce, Velikonoce a svátky zasvěcené apoštolům. V tyto jediné dny se nepracovalo – to samé o jiném dni se pak chápalo jako zahálka. Srov. MACEK. 2001, s. 79.

⁴⁰ Viz MACEK. 2001, s. 282.

⁴¹ Zastáncům tohoto radikálního křídla vadilo zejména otevření Jednoty vůči přijímání členů z vrchnostenského stavu. Srov. např. MACEK. 2001. kap. *Radikální reformace*. Pozn. autora.

⁴² Srov. HALAMA. 2002, s. 66, 69, 70, 71, 72.

⁴³ Srov. HALAMA. 2002, s. 73.

⁴⁴ Německou reformací zde máme na mysli luterství. Pozn. autora.

⁴⁵ Srov. HALAMA. 2002, s. 77, 80 a 82.

Zároveň se neměl měnit mešní kánon a ke svatým mělo být voláno a za mrtvé prošeno.

Jednotu bratrskou, alespoň co se otázky svatých, svěcení svátků a kultu obrazů týče, Lutherovo učení nijak zvlášť nezasáhlo. V konečném důsledku ale byli, dle O. Halamy, jak bratři, tak luteráni ve stejné pozici. Vycházeli však z odlišného výchozího bodu: Jednota vycházela z odporu ke všemu, co bylo protivné Božímu zákonu, Luther z důrazu na ospravedlnění pouhou Boží a Kristovou milostí.⁴⁶ Jednota bratrská roku 1535 nakonec stran slavení svátků došla jasného stanoviska (srov. Tabulku I v kap. 4). Kromě řady jiných svátků tak Jednota i utrakvisté slaví svátek M. Jana Husa. Utrakvisté pak navíc i svátek sv. Václava. Skutečnost, že je sv. Václav uznávaným světce jak římské církve, tak kališníků, potvrzuje i J. Macek.⁴⁷ Neméně důležité také je, že utrakvisté i Jednota o těchto svátcích pracují.⁴⁸

Podívejme se nyní ve zkratce, jaký byl v českých zemích další vývoj církevních institucí. Konzistoř jsme opustili v době, kdy se ji pokoušeli ovládnout radikální kališníci. To se jim však podařilo jen na krátko. Záhy se jí tak ujali spíše umírnění utrakvisté.⁴⁹ Ostatně sám císař Ferdinand I. dal tehdy jasně najevo, že uznává jen strany, se kterými počítala kompaktáta⁵⁰ (tedy nikoliv Jednotu a radikální utrakvisty).⁵¹ Vnitřní vývoj utrakvistické církve směřoval k vybudování samostatné organizace, ovšem pokus z roku 1543 selhal. Stalo se tak díky neochotě Jednoty, zároveň i díky zakročení krále. Následky nezdařeného povstání roku 1547 poté dopadly nejvíce na Jednotu, neboť krátce po vydání mandátu došlo k pronásledování přívrženců českých bratří. Zdá se, že jim nezbylo nic jiného než emigrovat, nebo se navenek hlásit ke kompaktátům povolené straně podobojí.⁵² Od roku 1561 měly sice Čechy opět obsazený pražský arcibiskupský stolec, a to Antonínem Brusem z Mohelnice, ten měl ovšem ve správě jen stranu katolického vyznání, a ne i podobojí, jak král Ferdinand

⁴⁶ Srov. HALAMA. 2002, s. 83, 84.

⁴⁷ Viz MACEK. 2001, tamtéž.

⁴⁸ Srov. již zmiňované pojetí svátků zaměřené proti zahálce. I v případě našeho rukopisu Modliteb ze 17. stol. je možné předpokládat, že se na svátky uvedených svatých normálně pracovalo. Pozn. autora.

⁴⁹ Srov. KROFTA. 1946, s. 212.

⁵⁰ Kompaktáta byla součástí zemského řádu od roku 1436. Pro konzervativní utrakvisty byla konečnou metou, a proto usilovali i o jejich potvrzení papežem. Radikálové považovali kompaktáta za začátek, nikoli vrchol reformem, a stávala se pro ně nepostačující zárukou řádného náboženského života. J. Macek soudí, že kompaktáta už v roce 1525 nedostačovala tempu české reformace. Srov. MACEK. 2001, s. 45, 51 a 52.

⁵¹ Srov. KROFTA. 1946, s. 213.

⁵² Srov. KROFTA. 1946, s. 215 a 216.

původně zamýšlel. Roku 1562 při pokusu o obnovení konzistoře král volbu stavů nepotvrdil a úřad obsadil vlastními lidmi, z čehož se nakonec do budoucna ukázal být nebezpečný precedent. Právo stavů na konzistoř pak neuznal ani Ferdinandův nástupce Maxmilián II.⁵³ K události zásadního významu, alespoň z hlediska církevních dějin, došlo roku 1575, kdy se stavy na českém sněmu podobojí dohodly na společné, tzv. České konfesi. Ta byla zpracována podle konfese augšpurské (1555), bratrské, a podle husitské tradice strany podobojí. Maxmilián konfesi pochopitelně neschválil, pouze vyslovil slib, který zaručoval, že nedovolené vyznání bude trpěno, což ale neplatilo pro královská města. Konzistoř, která byla v rukou mírných utrakvistů jen zdánlivě, byla v této době závislá, jak na arcibiskupovi, tak na králi.⁵⁴ K uspokojivému řešení, které vzalo Českou konfesi konečně v potaz, došlo za optimální politické situace, kdy roku 1608 proti nástupci Maxmiliána, tedy proti Rudolfovi II., povstaly rakouské, uherské a moravské stavy v čele s arciknížetem Matyášem. České stavy v tomto čase setrvaly po boku svého císaře, což jim umožnilo klást si jisté podmínky. Výsledkem jednání pak bylo, že císař Rudolf dne 9. 6. 1609 podepsal Majestát a Porovnání mezi stavy pod jednou a podobojí.⁵⁵ O významu tohoto dokumentu si v krátkosti něco povíme v kapitole 3. Na tomto místě snad lze ještě dodat, že Majestát a Porovnání platily jen pro Čechy. Slezsku se dostalo podobného dokumentu, ale podle konfese augšpurské. Morava se roku 1608 od císaře Rudolfa odtrhla a byla dále spravována biskupstvím v Olomouci. Zde nekatolíci sice dosáhli jistých ústupků (od Matyáše), k jejich potvrzení ale nedošlo.⁵⁶ Pro nás je důležité především to, že se tak poprvé v našich dějinách alespoň nakrátko (a jen s ohledem na vyznání) stávají příslušníci radikální reformace členy české společnosti. Celkový vývoj pak, jak již víme, skončil na pláni na Bílé hoře.

V této kapitole jsme se již letmo setkali s kultem Jana Husa. Nyní je čas se na tento fenomén podívat poněkud podrobněji, neboť autor pramenného textu osobě českého reformátora věnoval poměrně zajímavé pasáže (více srov. kap. 4). Snad úplně první zmínkou, kde se o Husovi nebo Jeronýmovi hovoří jako o mučednících, je kázání Jakoubka ze Stríbra, které měl pronést ve výroční den

⁵³ Srov. KROFTA. 1946, s. 217, 218 a 219.

⁵⁴ Srov. KROFTA. 1946, s. 223, 225 a 229.

⁵⁵ Srov. KROFTA. 1946, s. 233 a 237.

⁵⁶ Srov. KROFTA. 1946, s. 243 a 245.

jejich úmrtí. Tím tak měl být dán, podle F. Šmahela, podnět k tradici jediného samostatného svátku husitské pospolitosti.⁵⁷ Pakliže máme vzít v úvahu další pramen čistě písemné povahy, kde se již o Husovi či Jeronýmovi hovoří jako o světcích, pak je to dle názoru J. Macka *Pasionál* z roku 1495. Jan Hus i Jeroným Pražský se zde poprvé zařazují mezi tradiční světce a světice. K jejich počtě se dokonce slouží, jak na stejném místě autor uvádí, slavnostní mše se světly a hudbou. Jejich popularita měla být tak velká, že den Jeronýmova i Husova úmrtí světili tehdy i na venkově.⁵⁸ Netradičním způsobem se jal tuto problematiku sledovat J. Royt. Jako ostatní badatele i jeho pochopitelně zajímaly písemné prameny, kromě nich se však zaměřil také na uměleckou tvorbu, zvláště pak na iluminace a ikonografii. Podle autora se žádnému jinému kacíři nedostalo v předreformační době takových poct, jako Janu Husovi. Reformátorova ikonografie 15. století nemá totiž, dle J. Royta, v evropském kontextu obdoby. Za nejstarší vyobrazení Jana Husa pak autor pokládá deskovou malbu malíře Sassety z let 1423 – 1426.⁵⁹ Pojdme ale k tomu, co nás s ohledem na naše téma zajímá nejvíce. Ke zintenzivnění Husova kultu, jak píše dále Royt, mělo dojít po převratu v Praze roku 1483, kdy se radnice na řadu let zmocnili radikální utrakvisté. O pár let později, konkrétně roku 1496, považuje námi již zmiňovaný administrátor Koranda Husa za přímluvce u Boha: *„Za mučedníka jej držíce, jim se nestydíme, doufajíce, že před Bohem se přimlouvá za ty, kteří milují víru zákona božího.“*⁶⁰ Všimněme si, že podle O. Halamy, jak jsme se již zmínili na předchozích stránkách, se otázka svatých Václava Korandy mladšího příliš nedotýkala. Kult Jana Husa mu byl ale zřejmou výjimkou.

Obecně lze říci, že kult Jana Husa a jeho obrazy v kostelích byly součástí kališnické orientace k husitské tradici.⁶¹ Radikální kališníci podle J. Macka neobnovovali jen kult husitské tradice, ale sami si začínali vytvářet tradici nových kališnických mučedníků, kteří měli vyplnit prázdná místa po původních světcích, jimž se těchto poct již dostávat nemělo (srov. např. kněz Michal Polák,

⁵⁷ Viz ŠMAHEL. 1996, s. 291. To samé potvrzuje J. Royt. Ke kázání mělo dojít po upálení Jeronýma Pražského v roce 1416. Jakoubek při té příležitosti pronesl kázání o sedmi mučednících, tj. o Husovi, Jeronýmovi, o třech popravených mládencích a dvou mučednících z Olomouce, popravených v roce 1415. Hus byl v tomto kázání dokonce nazván „Kristovým rytířem“ a měly zde poprvé zaznít mešní zpěvy pro „svátek mučedníků českých“. Srov. ROYT. 2001, s. 406.

⁵⁸ Srov. MACEK. 2001, s.79.

⁵⁹ Srov. ROYT. 2001, tamtéž.

⁶⁰ Srov. ROYT. 2001, s. 409.

⁶¹ Srov. MACEK. 2001, s.80.

obět perzekuce z roku 1480).⁶² Ostatně lidová zbožnost na kult svatých nikdy nezanevřela, třebaže česká reformace uctívání svatých utlumila a kritizovala povrchní víru věřících v bezprostřední pomoc světců a světic. Římská církev se naopak k sobě pomocí kultu svatých pokoušela širší vrstvy obyvatelstva přitáhnout.⁶³ Není proto divu, že na to utrakvisté reagovali vytvořením vlastního okruhu mučedníků. Na závěr této části tedy konstatujeme, že co se české reformace týče, jsme na jedné straně svědky utlumování úcty k tradičním světcům a světicím obecné církve, na straně druhé pak vidíme vznik nových reformačních mučedníků, kteří mohli dosáhnout i jistého statutu „světce“. Postoje k nim pak záležely na tom, jak dalece radikální myšlenky v tom či onom reformačním seskupení (popř. u jednotlivců) nabyly vrchu.

Během nástinu historického vývoje problematiky světců v české reformaci jsme vynechali jednu z otázek, která se světci do jisté míry souvisí. Je to otázka ikonoklasmu. Nezabývali jsme se jí z toho důvodu, že jak ideově, tak rozsahem historického vývoje v našich zemích otázku světců do značné míry překračuje. Zároveň k této problematice již po řadu let vychází množství daleko komplexnějších publikací z per předních českých historiků a teologů. Zajímavá je ale jedna myšlenka, kterou v této souvislosti ve své práci zmiňuje O. Halama. Dle jeho názoru je ikonoklasmus vnějším důsledkem pádu tzv. „rytých model“. Tyto ryté modly mají být součástí předmětné víry, která člověka provází odnepaměti a pomáhá utvářet nejen je, ale i „modly v mysli“. Na stránkách této kapitoly jsme si mohli povšimnout, že k první ikonoklastické bouři, díky které první ryté modly u nás padly za obět, došlo ihned na počátku husitské revoluce. O. Halama zde tedy vyslovuje hypotézu, že protest proti obrazům (tj. rytým modlám) musel nutně vyústit do protestu proti modlám, které si svou neviditelností nárokují postavení, které patří jen Bohu. Tedy zcela v duchu představy, že je-li odstraněn obraz, zbývá odstranit modlu toho, koho obraz zobrazoval⁶⁴ – tj. v našem případě světců. S podobnou úvahou se ještě setkáme hned v následující kapitole, a to ve spojitosti s církevním zvykem zvonit či nezvonit na Velký pátek (srov. kapitola 3, části týkající se popisu událostí z roku 1612 v Kutné Hoře od Mikuláše Dačického). Je otázkou, zda-li má tato hypotéza nárok na obecnou platnost a jestli to v některých případech nemohlo být i

⁶² Srov. MACEK. 2001, s.85.

⁶³ Srov. MACEK. 2001, s.272.

⁶⁴ Srov. HALAMA. 2002, s. 130.

naopak (tj. že nejprve dojde ke zpochybnění model v mysli, a posléze model v podobě obrazů a soch). V každém případě je možné ji pokládat za zajímavou minimálně v tom ohledu, že poukazuje na další konotace mezi ikonoklasmem a odporem ke kultu světců v české reformaci.

3. Autor rukopisu *Modlitby na svátky některých svatých* ve světle pramenů a v sekundární literatuře

„[...] abychom prodavačům a vylévačům krve spravedlivé podobní nebyli, a tak hněvu tvého i pomsty spolu s nimi nésti nemuseli.“
VÁCLAV ŠTEFAN TEPLICKÝ,
1.pol.17.stol.

Muž, jemuž se připisuje autorství textu modliteb, tedy Václav Štefan Teplický,⁶⁵ se, jak už ostatně i jeho jméno napovídá, narodil v Teplicích, a to roku 1565. Zde měl získat své první vzdělání,⁶⁶ které pak doplňoval v rámci městských škol v Litoměřicích, Českém Brodě a Žatci, krátce i na pražské akademii.⁶⁷ Z té pak odešel do Kutné Hory, kde se ujal místa pomocného učitele. V Kutné Hoře došlo pravděpodobně k jeho rozhodnutí pro kněžskou dráhu⁶⁸ a pro studia ve Vitemberku,⁶⁹ kde 29. září 1588, tedy ve věku dvaceti tří let, získal kněžskou ordinaci.⁷⁰

Teplický se po návratu z Vitemberka usadil v Kutné Hoře, kde se roku 1590 poprvé oženil, a to s „*pannou Esterou*“, jež byla švadlenou u jisté

⁶⁵ Nebo také Sstephan, Sstephanides, Stefanus, Stepanus, Stephan, Stephani, Stephanides, Štefan, Štefanides, Šteffan, Teplicenus, Teplický, Termenus, Thermensis, Thermenus (Srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století – 5. S-Ž.* 1. vyd. Praha: Academia nakladatelství Československé akademie věd, 1982, s.193); F. Hrejsa jej pak uvádí pod jmény Václav Štefanides či Stephanides, Stephanus Teplicenus; Václav Štefanus Teplický (srov. P. M. Veselský), Václav Termenus (Mikuláš Dačický). Václav Šimon Teplický (O. Halama).

⁶⁶ *Rukověť* upřesňuje, že se v Teplicích vzdělával u Jana Sedesana. Viz HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁶⁷ Na pražskou akademii jej doporučil rektor žatecké školy Jan Standerus. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁶⁸ Podle *Rukověti* Teplického pro kněžskou dráhu získal arciděkan Sixt Candidus. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁶⁹ O jeho studiích svědčí jeho ordinační zápis z roku 1588 ve Vitemberce. Viz HREJSA, Ferdinand. *Česká konfesse, její vznik, podstata a dějiny*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1912, s. 363, pozn. 5. Stejně datum potvrzuje i *Rukověť*. Srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁷⁰ Tyto údaje, týkající se první části života Václava Štefana Teplického, uvádí O. Halama. Pravděpodobně vychází z *Rukověti*. Srov. HALAMA, Ota (ed). *Acta Reformationem Bohemicam Illustrantia VI – Coena Dominica Bohemica. Studijní texty UK ETF v Praze*. 1. vyd. Praha: Evangelická teologická fakulta UK v Praze, 2006. 314 s. ISBN 80-239-6389-9, s. 140. Pozn. autora. Také srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, s. 193.

Mandaleny Kaznarky. S Ester Litomyšlskou měl nakonec tři syny, Augustina,⁷¹ Daniela⁷² a Samuela.⁷³

V Kutné Hoře nejdříve působil jako „mladý kněz“, v letech 1593 – 1600 jako farář u sv. Barbory, roku 1600 jako inspektor kutnohorských škol a také jako arciděkan ve Vysokém svatojakubském kostele (1600 – 1621).⁷⁴ Na jiném místě se k tomuto můžeme dočíst, že Teplický pak v Kutné Hoře „svým chováním k tomu přišel, že nejprve za faráře u sv. Barbory a potom i za arciděkana u Vysokého byl povolán“.⁷⁵

Václav Štefan Teplický se od Vitemberka záhy odvrátil i ideově, stejně jako řada jiných novoutrakvistů,⁷⁶ neboť zde začínal nabývat vrchu spíše směr luterský a uchazeči z Čech tak byli na tamějším učení nuceni přijímat učení o ubikvitě⁷⁷ a podepisovat tzv. *Formuli concordiae*.⁷⁸ Někteří kandidáti tak v letech 1583 – 1609 odcházeli raději do Srbiště, kde se zastávalo spíše učení ortodoxní.⁷⁹ O tom, co konkrétně v tomto případě „ortodoxní učení“ znamená, si povíme později.

Pro nás je zajímavé především to, že se v prvním roce po vydání Rudolfova majestátu Teplický podílel na jednáních pražské utrakvistické konzistoře.⁸⁰ P.M. Veselský nám k tomuto období říká: „*Václav Štefan Teplický, svého času proslulý učenec, dostal se za arciděkana do Hory Kutné roku 1607, a co takový setrval až do r. 1620.*“ Měl být velevážený především pro svou

⁷¹ Ohledně jeho biografických dat srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, s.191.

⁷² Daniel Stephanus se narodil 9. 9. 1602 v Kutné Hoře. Základní vzdělání získal na domácí škole, roku 1616 studoval s bratrem Augustinem v Prudníku ve Slezsku. Po roce 1620 odešel do Polska a stal se kazatelem v Sielci u Sandoměře. Srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁷³ HREJSA. 1912, s. 486, pozn. 5. Rovněž srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁷⁴ Srov. HALAMA. 2006, tamtéž. Stejná data potvrzuje i *Rukověť*. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, s.193.

⁷⁵ HREJSA. 1912, tamtéž.

⁷⁶ Za novoutrakvismus zde chápeme směr, který se nespokojil jen s uznáním kalicha, nýbrž usiloval o nezávislost na římské církvi, a to jak co se týče samosprávy a řádů, tak i věrouky. Přejímal myšlenky zahraniční reformace luterské, filipistické, kalvinistické i zwinglijské. Byli si však vědomi svého husitského původu, pokračovali v jeho reformních myšlenkách a časem podléhali i vlivům bratrským. Pozn. autora.

⁷⁷ Učení o Kristově všudypřítomnosti. Luterská nauka, jež tvrdí, že je Kristus všudypřítomný nejen ve své božské povaze, ale i v neoddělitelné povaze lidské. Jde o klíčový prvek v luterském učení, jež vychází z toho, že Kristova všudypřítomnost (lidské povahy) je obsažena i ve svatém přijímání. To např. oproti Lutherovi zcela odmítal Kalvín, u Zwingliho je ubikvita pravděpodobně jen duchovního rázu. Pozn. autora.

⁷⁸ Luterství se formulí konkordií vymezovalo vůči reformovaným církvím Zwingliho a Kalvína, a to od roku 1577. Srov. STEMBERGER, Günter a kol. *2000 let křesťanství: ilustrované církevní dějiny*. Přel. Václav Frei...[et al.]. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 8071923885.

⁷⁹ Viz HREJSA. 1912, s. 361 a 362.

⁸⁰ Srov. HALAMA. 2006, tamtéž.

učenost, díky čemuž, jak uvádí Veselský, byl 7. října 1609 zvolen „za úda konsistoře pod obojí v Praze, ač též předsedal konsistoři kutnohorské“.⁸¹

Kutnohorská konzistoř – a s ní její arciděkan jakožto její hlavní představitel – měla v té době vůbec výjimečné postavení, jak píše F. Hrejsa. Zdá se, že si dovedla zachovávat značnou samostatnost i vůči konzistoři v Praze. Zvláště pak, jak se zde dále můžeme dočíst, poté, co se tamní arciděkan společně s městskou radou a obyvatelstvem přiklonili k novoutrakvistickému směru.⁸² Tento směr pak, dle autora, měl záhy nabýt radikálnějšího rázu, se silným sklonem ke kalvinismu.⁸³ Asi od roku 1602 začal Václav Štefan Teplický doporučovat a posílat kandidáty na svěcení do Srbiště – ke studiu a k ordinaci. Hrejsa uvádí, že v období od roku 1586 do 1609 bylo v Srbišti ordinováno 41 Čechů, 9 Moravanů a 5 Slezanů a 11 z nich doporučil z Kutné Hory právě zdejší arciděkan.⁸⁴ Díky tomu se měl zmiňovaný ortodoxní směr v Kutné Hoře značně rozšířit, jelikož se tím uchazeči o svěcení jen utvrzovali v melanchtonském smýšlení.⁸⁵

S ohledem na zřízení novoutrakvistické konzistoře v Praze roku 1609 se tato nutnost, posílat uchazeče k ordinaci do Srbiště, stala bezpředmětnou.⁸⁶ Novoutrakvisté tím získali na nezávislosti. O tom, jakou důležitou úlohu při vzniku této instituce měl Václav Štefan Teplický, svědčí nejen to, že se podílel na ustanovujících jednáních, ale (jak již díky Veselskému víme) i skutečnost, že se stal i jedním z „údu“ konzistoře.

Jak již bylo zmíněno, císař Rudolf II. podepsal 9. 6. 1609 Majestát a tzv. Porovnání mezi katolickou menšinou a utrakvisty.⁸⁷ Oba dokumenty zaručovaly nejen tolik vytouženou náboženskou svobodu, ale i postoupení konzistoře a univerzity v moc utrakvistických stavů, možnost vzniku a správy vlastní církevní organizace a výchovu kněží. Konzistoř se tím stala nejvyšším církevním

⁸¹ Srov. VESELSKÝ, P.M. *Ze života arciděkana Václava Štefana Teplického*. In: Výpisky z městských memorabilií pořízené od Dr. E. Jägera a uložené v museu Vocela v K.H. Státní okresní archiv v Kutné Hoře.

⁸² Viz HREJSA. 1912, s. 341. Hovoří se zde pouze o obyvatelstvu obecně. Uvidíme dále, že příklon k radikálnějšímu novoutrakvistickému směru měl v Kutné Hoře i své odpůrce. Pozn. autora.

⁸³ HREJSA. 1912, s. 342. Autor tato tvrzení staví na základě kutnohorské církevní agendy pocházející asi z let 1589-1597.

⁸⁴ „[...] a mnoho svých diákonů [Teplický] poslal pro kněžské svěcení do Srbiště, např. Ondřeje Iacobida, Václava ml. Melissaea, Jiřího Čejkovského.“ Srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

⁸⁵ HREJSA. 1912, s. 363 a pozn. 6.

⁸⁶ HREJSA. 1912, s.364.

⁸⁷ *Porovnání* snad bylo po obsahové stránce, avšak hlavně svými důsledky, ještě důležitějším dokumentem než samotný *Majestát*. Pozn. autora.

úřadem spojených evangelických stavů, novoutrakvistů i Jednoty Bratrské. Ti všichni byli nyní poddáni jen kališnickým stavům.⁸⁸ Majestátem a Porovnáním došlo v Čechách k situaci, která neměla v jiných zemích obdoby. Na jejich základě a na základě České konfese byla jejím stoupencům zajištěna náboženská svoboda společně s úplnou rovnoprávností s katolickou menšinou.⁸⁹

Ještě před vydáním Majestátu došlo začátkem roku 1609 ke shromáždění kněží z hradeckého, čáslavského a chrudimského kraje. Zmiňujeme zde tuto událost proto, že s ní souvisí dopis, který Václav Štefan Teplický napsal již 3. července 1608. Z psaní je zřejmé, že již v této době pomýšleli někteří novoutrakvističtí kněží na sjednocení církevních obřadů a na svolání stejně smýšlejících zbožných mužů, kteří měli tento záměr uskutečnit. Teplický, zdá se, stál v jejich čele.⁹⁰ Podrobnosti o volbě administrátora nám přináší F. Hrejsa ve své *České konfesi*. Jako o možných kandidátech se zde hovoří i o některých mistrech a bakalářích, kteří získali svěcení ve Vitemberku. Mezi nimi se objevuje i jméno „kněze Václava, arciděkana Horského“. Autor dále považuje za pozoruhodné, a odpovídá to i jeho celkovému pohledu na zastánce tzv. ortodoxní linie, že tito evangeličtí kněží byli svými názory takřka zajedno, že nedbali konfesijních rozdílů, a mezi sebou nikoho neobviňovali z kalvínství či zwingliánství, a to i přesto, že se mezi nimi nacházeli jak zastánci konzervativních, tak moderních myšlenek.⁹¹

Samotná volba administrátora a konzistoře započala 5. října v koleji Karolina. Dovídáme se, že i přes zmiňované smírné postoje kněží z venkova, tedy i Teplického, zde došlo k jejich neshodám s kněžími z Prahy. Štefanides jménem přesporních kněží obvinil pražské z toho, že k nim „nějaké záští mají a jich se jako štít“, jakoby s nimi nechtěli mít nic společného. Z toho lze prý vyrozumět, „že by přece ty schismatae a calumniae a překřtívání jedni druhých přestati nechtěly, nýbrž že by jedni druhé chtěli jmenovati Husity, Luteriány, Cvingliány, Calvinisty, což když by tak býti mělo, že by nemohlo býti žádného vzdělání“. Křivá obvinění a hanlivé označení za rozkolníky tedy určitě nenapovídají o harmonii, jež měla mezi účastníky volby administrátora a konzistoře údajně panovat. Teplický pak měl dokonce žádat „za ochranu a opatření“. Zjevně zde tedy vypukl spor mezi pražskými kněžími, jimž se

⁸⁸ Srov. KROFTA. 1946, s. 237, 239 a 243.

⁸⁹ HREJSA. 1912, s.467.

⁹⁰ HREJSA. 1912, s.468 a pozn. 2.

⁹¹ HREJSA. 1912, s.471.

dostalo biskupského svěcení a kteří se tudíž pokládali za jediné pravé kněze mezi kněžími z venkova, jež byli většinou ordinováni na německých evangelických akademiích ve Vitemberku, Lipsku a Srbišti.⁹²

7. října pak komise stavů na staroměstské radnici provedla sčítání hlasů, z něhož měla vzejít nová konzistoř. Administrátorem se měl stát jeden ze tří, kteří při hlasování obdrží nejvíce hlasů. Z celkového počtu 400 odevzdaných hlasů dostal nejvíce Eliáš Šud ze Semanína, farář týnského kostela (celkem 103 hlasy) a hned po něm se umístil náš kutnohorský arciděkan Václav Štefanides Therminus, jenž získal 87 hlasů. Jako třetí se umístil Matyáš Romenecius z Německého Brodu (51 hlas).⁹³ Zde opět mělo dojít k roztržce v otázce, koho z nich zvolit za administrátora. Část stavů totiž prosazovala Eliáše Šuda, jiná část pak Václava Teplického. Nejvíce pak měl proti Teplickému brojit stoupenec výlučně luterského směru Kašpar Kaplír ze Sulevic, který prohlašoval, že především kutnohorský arciděkan nemá být do konzistoře zvolen, protože – a toto obvinění je pro nás velice zajímavé – je „*hrozným kalvinistou*“. Za platnost volby se však postavila většina stavů, a také všechna královská města. Administrátorem se tak skutečně stal Eliáš Šud, hned za ním byl postaven Václav Štefanides a Matyáš Romenecius. Při čtení jmen zvolených členů konzistoře měl pak Eliáš Šud „*slzeti*“, zatímco kutnohorský arciděkan se měl „*tuze vymlouvati*“. Bylo jim ale řečeno, že je velmi nutné, aby konzistoř byla obsazena „*muži hodnými*“, a tak museli volbu přijmout. Kutnohorský arciděkan pak kázal a začal modlitbou, kterou odříkal zpaměti, a „*všecken lid po něm kleče se modlit*“. Potom z evangelia přečetl text: „*Bůh navštívil lid svůj*“ (L. 7, 16), a na jeho základě měl poté vykonat kázání.⁹⁴

Můžeme si položit otázku, co Teplického vlastně vedlo k neochotě přijmout volbu, a tedy i úřad v rámci novoutrakvistické konzistoře. Důvod byl možná zcela prozaický. Pravděpodobně mu nevyhovovala přílišná vzdálenost Prahy od Kutné Hory a časté dojíždění. To ostatně bylo asi i důvodem, proč již 29. ledna 1610 bylo nutné zvolit nové členy konzistoře místo Václava Štefana Teplického i Matyáše Romeneciuse (Matyáš pravděpodobně někdy v této době zemřel).⁹⁵

⁹² HREJSA, 1912, s.482.

⁹³ Václav Štefan Teplický i Matyáš Romenecius z Německého Brodu byli oba ordinováni ve Vitemberku. Srov. HREJSA, 1912, s.487, pozn. 2.

⁹⁴ HREJSA, 1912, s.488.

⁹⁵ Srov., HREJSA, 1912, s.492, pozn. 6. Teplický tedy působil jako člen pražské konzistoře podobojí v letech 1609 – 1610. Viz HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan, 1982, s.193.

Účast Václava Štefana Teplického na volbě administrátora konzistoře byla z historického hlediska asi vůbec nejvýznamnější událostí v jeho životě. Tím však dějinný život kutnohorského děkana nikterak nekončí. Byl natolik významnou osobou, že máme k dispozici dostatek materiálu, abychom mohli sledovat i jeho další osudy.

31. července 1616, v neděli po sv. Anně, zemřela Teplickému první manželka Ester.⁹⁶ Bez ohledu na pohoršení některých obyvatel Kutné Hory se ještě téhož roku žení podruhé. Podívejme se, co nám o této události říká Veselský:⁹⁷ „*Však ztrátu tu si dosti brzy hleděl nahraditi, neboť již v úterý po památce Obětování Panny Marie, 21. října téhož roku, oženil se, jsa muž již šedivý, a pojal za manželku Dorotu, vdovu z města Čáslavi, která prve již dva kněze k manželství měla.*“⁹⁸ Veselský ke druhému manželství ještě poznamenává, že Teplický „*žil v manželství tom dosti spokojeně a splodil s ní [tj. s paní Dorotou, druhou manželkou] ještě dceru Veroniku*“.

Z roku 1616 se nám ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře zachoval list s názvem *Svědomy arciděkana Václava Štefana Teplického ve při krejčů a soukeníků*.⁹⁹

V roce 1618 pak nacházíme Teplického na pohřbu jistého Matouše, „*servuse práva pánuov šepmistrův*“, při němž „*děkan Horský, čině kázání, žehral hanlivě na Juditu, manželku téhož Mathouše, že by se k témuž manželu svému scestně a nemanželsky chovala*“.¹⁰⁰

7. července roku 1620 arciděkan kněz Václav Štefan Teplický křtí Jana, syna kněze Jana Mathiadesa, faráře sv. panny Barbory.¹⁰¹ A ve stejném roce

⁹⁶ Srov. VESELSKÝ, P.M. *Ze života arciděkana Václava Štefana Teplického*. Nebo u Mikuláše Dačického: „*V neděli po pam. sv. Anny umřela Ester, manželka kněze Václava Štefana Teplického, děkana na Hor. Kut.*“ Viz. DAČICKÝ z Heslova, Mikuláš. *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*. Svazek 1 a 2. K vydání upravil Antonín Rezek, Praha, 1880. Zvl. svazek 2., s. 162. Také srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, s.193.

⁹⁷ Viz VESELSKÝ, P.M. Veselský pravděpodobně vychází z údajů od Mikuláše Dačického. Nejenže se na něho sám na několika místech odvolává, ale i citace jsou takřka doslovné. Pozn. autora.

⁹⁸ Mikuláš Dačický: „*A v auterej po pam. Obět. bl. p. Marie oženil se kněz Václav Štefanus Teplický, děkan na Hor, Kut., jsa vdovcem, již šedivý, pojav k manželství Dorotu, vdovu z města Čáslavě, jenž prve dva kněze k manželství jměla.*“ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 165. V *Rukověti* k tomuto můžeme nalézt: „*...ale již 10. 11. téhož roku se Stephanus k obecnému pohoršení oženil podruhé s Dorotou Valešovou z Čáslavě.*“ HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, s. 193.

⁹⁹ Srov. tuto listinu pod číslem 8026 v Inventáři ke sbírce archivu města Kutné Hory z let 1601 – 1640 ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře.

¹⁰⁰ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 179.

¹⁰¹ Viz stručný záznam ve Výpiskách z městských memorabilií; pořízené od Dr. E. Jägera a uložené v museu Vocela v K.H. Státní okresní archiv v Kutné Hoře.

sepisuje karatelské psaní,¹⁰² kde se zaměřuje jak na nešvary v manželství, tak na mladší část kutnohorského obyvatelstva, což ostatně odpovídalo i Teplického zaměření, neboť jeho Agenda je silně orientovaná na školní mládež, které se věnoval jak před svým vysvěcením, tak i později jako „školní inspektor“.¹⁰³

V roce 1619 se ještě Václav Štefan Teplický dokonce zúčastnil i korunovace Fridricha Falckého. Několik měsíců po bělohorské porážce však v Kutné Hoře umírá a je zde také pohřben.¹⁰⁴ Ohledně okolností úmrtí kutnohorského arciděkana máme k dispozici poměrně podrobné údaje. Např. Mikuláš Dačický nám k této události říká, že „*v tauž neděli masopustní [léta Páně 1621] kněz Vácslav Termenus Teplický, jenž tu na H. K. drahně let děkanem byl, vdávaje také dceru svou Theodoru za kněze Zikmunda, faráře od Náměti, procházeje se při tom veselí svadebním a v tom se roznemohše, umřel; což od strany římského náboženství posměšně bylo sauzeno a vykládáno*“. Mikuláš nám navíc přináší i trochu informací o vnější podobě a charakteru kutnohorského arciděkana, avšak nevyjadřuje se příliš pochvalně. Václav Štefan Teplický měl být „*picnatý, obtlauštní člověk, na peníze honný; a v chrámě sv. Barbory jest pohřben*“.¹⁰⁵ Veselský k tomu pak píše: „*Když však [Václav Štefan Teplický] r. 1621., v neděli masopustní /22. února/, dceru svou Theodoru za kněze Sigmunda /Těštíka/, faráře od Náměti, provádával, procházel se při tom veselí svatebním, mrtvicí jsa raněn, náhle zemřel*“.¹⁰⁶

Rok po úmrtí Václava Štefana Teplického, přesněji 30. 10. 1622, se pak jeho druhá žena Dorota vdává, a to celkem již po čtvrté, tentokrát za jistého Jana Martiniuse, radního písaře v Čáslavi.¹⁰⁷

¹⁰² Originál tohoto rukopisu je pod číslem 7517 a názvem „*Arciděkan Štěpán V. Teplický píše o neřádech v manželství a o školní mládeži*“ k dispozici v Inventáři ke sbírce archivu města Kutné Hory z let 1601 – 1640 ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře.

¹⁰³ Viz HALAMA. 2006, s.141.

¹⁰⁴ Srov. HALAMA. 2006, s.140. Ohledně Teplického účasti na korunovaci Fridricha Falckého vychází autor pravděpodobně zase z *Rukověti*. Viz HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, s. 193.

¹⁰⁵ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 198 a 199.

¹⁰⁶ Srov. VESELSKÝ, P.M. *Ze života arciděkana Václava Štefana Teplického*. Ohledně Teplického úmrtí srv. rovněž stručný záznam ve Výpiskách z městských memorabilií; pořizené od Dr. E. Jäger a uložené v museu Vocela v K.H. Státní okresní archiv v Kutné Hoře, a to v následujícím znění: „*1621. II. 22., arciděkan. 22. Februarii pochován dvojí cti hodný kněz Václav Štefan Teplický, pan archyděkan od Vysokého. Matr. Barb. 1613-25 204*“. Co se roku úmrtí Teplického týče, je ještě nutné poznamenat, že F. Hrejsa v České konfesi uvádí toto datum chybně. Píše se zde, že „*Po smrti Václava Štefanidesa r. 1620 zvolen byl Denhartus jeho nástupcem v Kutné Hoře, ale brzy po tom musil odejít do vyhnanství*. Viz HREJSA. 1912, s. 474, pozn. 5. My díky několika zdrojům víme, že rok úmrtí je 1621. Pozn. autora.

¹⁰⁷ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 214. Mikuláš Dačický k tomu konkrétně píše: „*V neděli 30. Octobris a. f. Omn. Sanct. N. Johannes, rodilý v Plaňanech pánův Mírkuov, pojal k manželství Dorotu, pozůstalau vdovu po neb. Knězi Vácslavovi Štefanovi Teplickém, děkanu na H.K., jsa písařem radním v městě Čáslavi. A to její čtvrtý muž.*“ V Dačického *Pamětech* jde o poslední zmínku, jež se

Můžeme-li se tedy spolehnout na údaje ohledně data narození Václava Štefana Teplického,¹⁰⁸ s tím, že datum jeho skonu považujeme za dostatečně prokázané (tj. potvrzené z několika zdrojů), lze říci, že kutnohorský arciděkan zemřel v nepříliš vysokém věku padesáti šesti let. Zároveň, nehledě na Dačického poznámku, že byl „*na peníze honný*“, což může být soud vyslovený na základě osobních antipatií kronikáře, lze skutečně konstatovat, že kutnohorský arciděkan asi patřil mezi zámožnější obyvatele. Neboť „*i ostalo po něm jmění dosti znamenité, avšak také knihovna, na tehdejší dobu dosti četná a vzácných spisů obsahující*“. A Veselský nám přináší i výčet knih kutnohorského učence, který určitě není bez zajímavosti. „*Tak od knih ve folio: 21 knih latinských, mezi nimiž uvedeny: Vita Christi Johannis Mathesii Bohemica. Politia Historica M. Adami Danielis a Veleslavín. Historia Josphehi Flavii Bohemica. A českých: Historie česká církevní Eusebii a První díl služby slova božího. V kvartu 9 knih latinských a česká: Pře Jana Augusty. V oktávu: 24 knih latinských.*“¹⁰⁹

Tolik tedy Veselský k výčtu Teplického knihovny. Na stejném místě posléze následuje i podrobný součet nemovitého majetku, ten však nepovažujeme ve vztahu k našemu tématu za relevantní. Ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře je ještě k nahlédnutí dokument z roku 1640 vztahující se ke zprávám o rodině arciděkana Štefana Teplického, a především k jeho pozůstalosti.¹¹⁰

Více asi ve stručnosti k základní biografii Václava Štefana Teplického poznamenat nemůžeme. Nyní se podívejme, zda-li nám dokumenty mohou vypovědět také něco o tom, jaké postoje kutnohorský arciděkan zastával stran církevních řádů, a zvláště pak, jaké vyznával věroučné články. Předpokládáme, že některé postoje bude možné odvodit díky zprostředkovaným záznamům toho, jak Teplický jednal v konkrétních situacích. Pro další poznatky bude nutné nahlédnout i do jeho písemné pozůstalosti.

Co se prvně jmenovaného druhu dokumentů týče, pak máme k dispozici neocenitelné memoáry Mikuláše Dačického z Heslova, českého renesančního básníka a kronikáře. Neocenitelné jsou hlavně proto, že Mikuláš žil v letech

nějakým způsobem týká kutnohorského arciděkana. Rovněž srov. HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

¹⁰⁸ Potvrzuje je ale také *Rukověť*, jak již bylo ostatně řečeno. Pozn. autora.

¹⁰⁹ Viz VESELSKÝ, P.M. *Ze života arciděkana Václava Štefana Teplického*.

¹¹⁰ A to pod číslem 7517 v Inventáři ke sbírce archivu města Kutné Hory z let 1601-1640.

1555-1626, a navíc měl asi od roku 1577 trvale pobývat v Kutné Hoře. Byl tedy na stejném místě a zhruba ve stejný čas jako Teplický. Máme zde tudíž paměti od člověka, kterého můžeme bez nadsázky považovat za současníka a snad i souseda kutnohorského arciděkana.

K první události, jež by nás mohla ve vztahu ke zkoumanému tématu zaujmout, mělo dojít roku 1610: „*Svícnové cechovní, řečení korbelové, na dlouhých bidlách voskem votočených v chrámě Vysokosteleckém [sv. Jakuba] za starodávna před oltářem postavení, kterýž k žádné platnosti nebyli, jen toliko kostel hyzdili, jsou tohoto času z téhož chrámu vynešeni a vyvrženi, nad čímž se někteří bezpotřebně a nerozumně horšili. To vyvržení těch svícňů, korbelův stalo se za auřadu neju. mincmistra Hanibala Waldšteina a za děkana kněze Václava Štefana Teplického, a jich původem a dovolením.*“ Dačický dále dodává, že „*s těmito svícny, korbely, s svícemi podle toho rozsvícenými, byli se předkové v procesích sem i tam taulávali a tím víceji hříchův a marností nežli pobožnosti provozovali, až potomci jich z takových obyčejův pobožných jsou vyvedeni*“.¹¹¹ Z výše uvedeného se přímo vnucuje představa, že kutnohorský arciděkan byl odpůrcem výzdoby a nádhery zdejšího kostela. Můžeme se jen dohadovat, jaká v tom byla motivace. Zda-li to považoval zkrátka jen za zbytečnost, neodůvodnitelnou z Písma, nebo za modlářství, jež jen odvádí mysl věřícího od podstatného Kristova sdělení. Tato událost nicméně může vzdáleně vyvolat jisté asociace s pozdějším „vyklizením“ svatovítského chrámu Fridrichem Falckým.¹¹² Spokojme se tedy zatím jen s tímto konstatováním. Neméně zajímavý je ale v tomto případě i postoj Mikuláše Dačického, který nám může leccos napovědět. Mikuláš je, zdá se, zastáncem tohoto aktu, svíce v kostele považuje za *bezpotřebné*, za něco, co doslova jen *hyzdí* vnitřek kostela a co svádí k *hříchu* tím, že odvádí pozornost od *pobožnosti*. Shodoval-li se tento názor i s názorem Teplického, zodpověděli jsme možná i částečně otázky související s motivací tohoto činu.

Pokročme však dále. K neméně zajímavé události došlo totiž jen o dva roky později, tedy roku 1612. Toho léta „*kněz Václav Stephanus Teplický, děkan na H. K., nařídil, aby se u Veliký pátek před hody velikonočními předce při*

¹¹¹ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 113 a 114.

¹¹² Jde o známou událost, k níž došlo před vánoci roku 1619. Avšak oproti kutnohorskému „racionalizačnímu úklidu“ probíhala asi mnohem drastičtější způsobem. U sv. Víta totiž nezůstalo jen u vynášení několika korbelů a svícňů. Jde tedy o srovnání čistě analogické. Velmi podrobně o události zpravuje např. V. Vlnas. Srov. VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký, česká legenda*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta (Edice Kolumbus, sv. 128), 1993. ISBN 80-204-0358-2.

kostelích, což prve nebejvalo, zvonilo, že to prý na týž den zastavení zvonův není z písma svatého, toliko z pověrkův a z nálezkův papeženských; a tak jest ten dávný obyčej u Veliký pátek nezvonění, však s pohoršením nad tím mnohých, pomínut a opuštěn na H. K. Však týž děkan s jinejmi kněžími posvícení od papežův nařízená předce na farách a jinde drživali a konali a toho sobě zrušiti nedali, pili, žrali, hodovali“. Dačický pak k tomu připojuje ještě poznámku, „jestli že všeckna nařízení papežská se opustiti mají, tedyť by všeckna při kostelích každodenní zvonění, což také papežské toliko nařízení jest, opustiti se jmělo; a mnozí takoví kněží varhanův v kostele trpěti nechtějí, však zvony, ješto jeden zvuk jest, snášejí, a tak sami sobě v cestě jsau. Surchupsaný pak děkan horský svau všetečností všeckno sám a bez jiných, rozumnějších a učenějších, z své toliko hlavy a podle svého vlastního smyslu provozuje sobě při té obci, i na rathauz se plichtí a podle své vůle jmíti a snad novým papežem bejti chce“. Kronikář pak celou záležitost uzavírá poněkud lakonicky konstatováním, že „nic není pyšnějšího jako žák na koni, kněz na kazatelnici a kurva na voze“.¹¹³

Může nám ale tato na první pohled vcelku zábavná historka napovědět něco závažného z hlediska našeho tématu? Domnívám se, že ano. Teplický je nám zde nejdříve podán jako revizor a rušitel dávného obyčeje nezvonění na Velký pátek. Činí tak navíc jen z vlastního popudu, bez ohledu na to, co o tom soudí sousedé. Až potud je tedy kutnohorský arciděkan dosti radikální. Náhle se však situace jakoby obrací a Dačický mu vyčítá jistou nedůslednost. Logika věci tomu také napovídá a mnohokrát jsme tomu mohli být v církevních dějinách svědky. Proč se dohadovat ohledně jednoho zvonění či nezvonění, když je možné zrušit zvonění jako takové? A co vlastně znamená zmínka, že se rušení vyzvánění na Velký pátek dělo ke značné nevoli řady kutnohorských obyvatel? Vždyť podle toho, co nám říká F. Hrejsa, se tento radikální (ortodoxní) novoutrakvistický směr, jehož součástí či dokonce hlavním představitelem má být i Václav Štefan Teplický, měl v oblasti Kutné Hory velmi rozšířit. Možnou odpověď nám dává citace u Veselského. Zdá se totiž, že Teplický, „ač byl členem pražské konzistoře pod obojí a v učení téže i v Hoře Kutné, kde k náboženské straně té takměř veškeré obyvatelstvo se hlásilo a všechny chrámy kněžími téže strany obsazeny byly, nicméně se podobá, že v náhledech svých příliš

¹¹³ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 128.

k luteranismu se klonil, a za tou příčinou asi v Hoře příliš oblíben nebyl“.¹¹⁴ To by mohlo znamenat, že narušení dávného a asi i oblíbeného obyčeje bylo na zdejší obyvatele příliš. Uvedená poznámka rovněž napovídá, proč ani Dačický nebyl Teplického příznivcem. Veselský ostatně bystře poznamenává, že „*horlivý té doby pozorovatel [...] Mikuláš Dačický z Heslova, arciděkanovi tomu asi příliš přízniv býti nemusel, jelikož ve svých Pamětech neuvádí takměř nic příznivého jemu, nýbrž spíše mnohých věcí mu vytýká*“. S tímto tvrzením asi nelze jinak než souhlasit. Příčinou averze tedy mohl být i Teplického radikalismus, který již byl asi nad rámec toho, co byli kutnohorští spoluobčané ochotni mlčky tolerovat. To ale neznamená, aby i tak britký kritik kutnohorského arciděkana, jakým „horlivý té doby pozorovatel“ Mikuláš Dačický bezpochyby byl, nenalezl pochopení pro Teplického racionalizaci chrámového prostoru. Naopak. Avšak zrušení zažitě zvyklosti bylo asi moc i na našeho renesančního básníka.

Další pozdvižení měl kutnohorský arciděkan způsobit v roce 1617. Během vánoc zde vstoupilo několik počestných kutnohorských párů do stavu manželského. Na tom by na první pohled nebylo nic zvláštního nebýt toho, že „*mnozí na tom zhoršení jměli, že se to dalo v advent, ale kněz Václav, děkan horský, to schvaloval právě, že to není škodné, ani bohem a písmý svatými zapovědíno, ale věc svobodná a pánem bohem nařízená*“.¹¹⁵

Ve stejném roce pak dochází k rozepřím u příležitosti poutě věnované památce přívrženců kalicha, kteří byli za husitské revoluce na přelomu let 1419-1420 zaživa vhazováni do kutnohorských šachet. Dačický k tomu píše, že tito lidé byli „*od protivné strany papežské do šachet horních, hlubokých, kteréž tu při téměř kostelíku sv. Martina jsau, metáni a tak utracováni byli, a toho na památku ta paut' se držívala*“. Zdá se ale, že u příležitosti zmiňované události pak došlo k jakýmsi neshodám, zda-li se tato tradiční pouť má vůbec konat či nikoliv. Nakonec k ní ale přeci jen došlo, protože kronikář poznamenává, že „*potom ta paut' předce vykonána v neděli Exaudi po pam. Ascensionis domini, však sprostně bez solemie, kteráž předešle bejvala; a kněze Václava Štefana Teplického, děkana horského, vezli tam podle vůle jeho na voze jako Bachusa*“.¹¹⁶

Tedy v neděli po svátku Nanebevzetí Páně se nakonec poutníci vydávají na cestu, ale beze vši nádhery a bez obvyklých zpěvů. Závěrečnou poznámku Mikuláše Dačického, týkající se našeho kutnohorského arciděkana, tentokrát již

¹¹⁴ Srov. VESELSKÝ, P.M. *Ze života arciděkana Václava Štefana Teplického*.

¹¹⁵ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 167.

¹¹⁶ DAČICKÝ. 1880, svazek 2., s. 172.

ponecháme bez povšimnutí. Škoda jen, že z této útržkové zprávy není možné posoudit, kdo vlastně byl proti této husitské době katolické poutě (i když tato analogie je asi poněkud přehnaná). S velkou pravděpodobností to mohl být kutnohorský arciděkan, zvláště když vezmeme v úvahu skutečnosti, že Dačický je jejím zastáncem a že se o Teplickém opět zmiňuje v negativním smyslu. V každém případě je zde znát ambivalentní vztah k poutím obecně. A s tím se pro tuto chvíli budeme muset spokojit.

Tolik tedy k tomu, co nám o Teplickém mohou napovědět zmínky u Mikuláše Dačického z Heslova a u Veselského. Nyní zbývá pohlédnout na neméně zajímavé poznatky, jež nám zanechal F. Hrejsa a které jsem záměrně v předcházející části opomenul uvést. Zároveň si na tomto místě vysvětlíme, jak lze chápat onen zmiňovaný ortodoxní směr, jenž byl na začátku této kapitoly pouze naznačen.

Autor *České konfese*, což je mimochodem spis, o němž je hned zpočátku nutné říci, že z hlediska rozsahu a obsahu je bez pochyb epochálním historickým počinem, pokládá novoutrakvismus¹¹⁷ za nejdůležitější směr v Čechách. Hrejsa jej definuje jako vyznání nejvěrnější České konfesi, jako směr držící se uprostřed všech ostatních. Jeho stoupenci se měli rozhodně a vědomě držet odkazu M. Jana Husa, čímž měli dospět k melanchtonsko-luterskému smýšlení. Zastánci tohoto směru se měli stavět snášenlivě ke všem ostatním, zvláště pak k Jednotě bratrské. V jeho rámci autor rozlišuje nejen příznivce jaksi lutersky konzervativní (v učení i liturgii), ale i zastánce radikálnějších myšlenek, kteří tíhli spíše k melanchtonsko-kalvínskému pojetí, tj. po vnější stránce k jednodušší liturgii. Celkově se ale sami nazývali „pod obojí“, „evangelíci“, „konfesionisté“ či „luteráni“.¹¹⁸ Právě stoupence tohoto posledně zmiňovaného pojetí pokládá Hrejsa za zastánce tzv. ortodoxního směru. Dnes bychom asi použili moderního výrazu „progresivní“, což je pojem, jenž obvykle používáme v souvislosti s něčím, co má budoucnost.¹¹⁹ Tito „ortodoxové“ jsou tedy novoutrakvisté inspirovaní především filipistickým učením.¹²⁰ Kalvinisty či zwingliány je nazývají především jejich odpůrci. Oni sami se tak ale, zdá se, necítili, spíše se cítili jako zastánci České konfese.

¹¹⁷ Ohledně novoutrakvismu srov. poznámku č. 76. Pozn. autora.

¹¹⁸ Srov. HREJSA. 1912, s. 363.

¹¹⁹ Srov. HREJSA, s. 471. Sám Hrejsa je tedy určitým způsobem považuje za „novátory“. Pozn. autora.

¹²⁰ HREJSA. 1912, s. 365.

Důvod, proč na tomto místě zmiňujeme Hrejsův rozbor českého novoutrakvismu, je ten, že sám autor právě kutnohorského arciděkana Václava Štefana Teplického mezi zastánce ortodoxního směru počítá. Dokonce za velmi významného. Na základě čeho tak ale Hrejsa soudí? V první řadě se odvolává na kutnohorskou církevní *Agendu* z let 1589 – 1597,¹²¹ v níž se, jak sám píše, objevuje stanovisko místních kněží, kteří mají silný sklon ke kalvinismu, a to především s ohledem na pojetí večeře Páně.¹²² V roce 1609 mají dokonce samotní obyvatelé Kutné Hory svého arciděkana počítat mezi zastánce ortodoxního směru.¹²³ Na jiném místě dokonce Hrejsa se značným přesvědčením tvrdí, že „*stanovisko věroučné Václava Štefana Teplického bylo dle všeho nejbliže melanchtonskému*“. Odvolává se přitom na *Budovcovo diarium*.¹²⁴ Zároveň v souvislosti s ordinacemi v Srbišti Hrejsa píše, že zdejší teologové, s nimiž mohl být Teplický čistě hypoteticky ve spojení, byli Filipisté podléhající falckému [tj. kalvínskému?] vlivu.¹²⁵ V neposlední řadě je zde mimořádně zajímavá a v podstatě shrnující poznámka, že „*stoupenci směru melanchtonského, orthodoxové, klonící se ke kalvinismu, zaváděli co možná jednoduché a prosté bohoslužby, někteří pak upravovali i unitřek chrámů zcela prostě, zbavující je všelikých ozdob*“.¹²⁶ Uvědomíme-li si, kam byl Teplický Hrejsou věroučně zařazen, a spojíme-li si toto tvrzení s Dačického vzpomínkou na vyklizení chrámu v Kutné Hoře, začínáme mít, myslím, k dispozici ucelenější obraz o postojích a názorech kutnohorského arciděkana. Zároveň není bez zajímavosti, že se na tomto místě Hrejsa neodvolává přímo na Dačického *Paměti*, ale na jiné zdroje.

Pokusme se nyní, na závěr této kapitoly, shrnout a zpřehlednit podstatné zmínky, jež určitým způsobem poukazují na konfesijní stanovisko Václava Štefana Teplického a na jeho postoje stran církevních rituálů:

¹²¹ Jde o stejný dokument, o němž se zmiňuji v ediční poznámce. Je to starší verze *Agendy*, jež je k nahlédnutí v Národní knihovně ČR v Praze pod signaturou XVII G 26. Pozn. autora.

¹²² Srov. HREJSA. 1912, s. 342 a pozn. 2. O večeři Páně se tu říká: „*Večeře Páně jest druhá svátost nového zákona od Krista Pána nařízená, v kteréžto večeři posvátným chlebem a vínem pojišťuje se nám duchovní skrze víru těla a krve Kristovy požívání.*“

¹²³ HREJSA. 1912, s. 370, pozn. 5.

¹²⁴ HREJSA. 1912, s. 489, pozn. 1.

¹²⁵ HREJSA. 1912, s. 362, pozn. 1.

¹²⁶ HREJSA. 1912, s. 364 a pozn. 5.

1. Je označen za spoluiniciátora „vyklizení“ chrámového prostoru (Dačický)
2. Odmítá nezvonit na Velký pátek (Dačický)
3. Pravděpodobně patří mezi kněze, kteří v kostele odmítají mít varhany (z důvodu polyfonie); nemá však nic proti zvonění (homofonie) (viz Dačický)
4. Podporuje svatby v době adventu (Dačický)
5. Hypoteticky je proti pouti u příležitosti památky husitských mučedníků, nakonec se jí ale účastní, ovšem událost musí být prosta vší pompéznosti (Dačický)
6. Není oblíben, neboť se má příliš klonit k luterství (Veselský)
7. Je označen za „hrozného kalvinistu“ (Kašpar Kaplír ze Sulevic)
8. Z *Agendy*, a zvláště z postoje k večeri Páně, vyplývá jeho sklon ke kalvínství (Hrejsa)
9. Je obyvateli Kutné Hory označen za stoupence ortodoxního směru (Hrejsa)
10. Teplického postoj stran věrouky má být blízký melanchtonským myšlenkám (Hrejsa)
11. Je v možném spojení s filipisticky orientovanými teology v Srbišti, kteří podléhají kalvínským myšlenkám (Hrejsa)
12. Jelikož byl označen za stoupence ortodoxního směru, je možné předpokládat, že byl zastáncem jednoduché bohoslužby a prostého chrámového prostoru (Hrejsa)
13. Je označován za stoupence učení Filipa Melanctona (*Rukověť*)¹²⁷

Teplického postoje a podstatné věroučné názory, s nimiž bylo možné se setkat během čtení jeho biografických událostí, jsme se tímto způsobem pro zjednodušení pokusili vměstnat do třinácti základních bodů. Tyto poznatky by nám měly být nápomocny nejen při čtení rukopisu, který je Teplickému připisován, ale mohou nám samy ledacos napovědět již nyní.

Zdá se, že vše nasvědčuje tomu, že Teplického radikalismus překračoval názory, které byly v jeho době v novoutravvistickém prostředí patrně pokládány za „většinové“. To platí minimálně pro oblast jeho působení, tedy pro Kutnou Horu. Znamená to snad, že Hrejsův úsudek o tom, že se tento proud měl v Kutné

¹²⁷ HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. 1982, tamtéž.

Hoře značně rozšířit, byl nepřesný? Těžko říci. V každém případě se ale jeví jako dostatečně prokázané, že se Teplický některými svými názory a postoji mimo kutnohorské evangelické společenství sám vytěsňoval.

Zároveň vidíme, jak důležité, ale taktéž i nesnadné je definování toho, co si tehdejší aktéři ve skutečnosti představovali pod souhrnnými pojmy jako „luterán“, „kalvinista“ či „ortodox“. V mnoha případech mohlo jít rovněž jen o exaltované vyjádření osobních antipatií, které nemuselo mít nutně nic společného se skutečným vyznáním člověka, jenž byl takto označován.

S ohledem na rukopis, který zde máme k dispozici, můžeme pak jen litovat, že se v životopisných memoárech nikde zcela explicitně nesetkáváme s Teplického názory na světce, na kult M. Jana Husa či na modlitbu jako takovou. I tak ale předchozí rozbor, jak se domnívám, můžeme pokládat za zajímavý a přínosný.

4. Historie rukopisu a jeho rozbor. Komparace se sekundární literaturou

„Věřím, ano, vím, že všechny svátosti jsou daleko toho, aby zprostředkovaly milost [...]. Neboť milost [...] je darem, který přichází toliko od Ducha. Duchu netřeba nějakého vodiče [...], neboť sám je silou a nositelem, který všechno přináší.“
HULDRICH ZWINGLI, 1530

Rukopis *Modlitby na svátky některých svatých* je součástí rozsáhlejšího spisu s názvem *Agenda správy a posluhování církevního na Horách Kutných, a další texty*, který se podle všeho dochoval celkem ve dvou exemplářích. Oba jsou nyní k dispozici v Národní knihovně v Praze. Jeden rukopis je časově starší, tj. pochází z doby před rokem 1597, a druhý, mladší, je datován do první poloviny 17. století. Prvně uvedený se podle O. Halamy dostal do Klementina svazem z knihovny zrušeného kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Praze na Karlově roku 1785.¹²⁸ Mladší text, jak se zdá, opustil po Bílé Hoře české země společně s řadou obyvatel, hlásících se k jinému než povolenému katolickému vyznání. Zpátky do Čech, konkrétně do Národní knihovny v Praze, se nakonec plně rehabilitován vrátil až po velmi dlouhé době, tedy v roce 1956,¹²⁹ z Žitavy, jako dar od tehdejší Německé demokratické republiky.¹³⁰ Bohužel, o řadě českých evangelických emigrantů té doby totéž říci nemůžeme. U druhého rukopisu jsou známi oba jeho pozdější vlastníci, tj. Pavel Crupius Pacovský a Mikuláš Jeník Zásadský z Gemesendorfu.¹³¹ Právě posledně jmenovaný Mikuláš Jeník je tím, kdo kutnohorskému arciděkanovi připisuje i autorství *Agendy*.¹³² To, že by autorem kutnohorské agendy mohl Václav Šimon Teplický skutečně být, potvrzuje i O. Halama, a to i přes skutečnost, že se tak děje jen díky mladšímu příspěvku k původnímu opisu. Např. oddíl o večeři Páně je, dle autora, v obou rukopisech shodný, pokud v to nepočítáme to, že v mladším textu

¹²⁸ Srov. HALAMA. 2006, s.139 a pozn. 15. To samé potvrzují i informace v Manuscriptoriu: Na fol. 1r pozn. "*Liber Haereticus Ex Libris Canoniae Carloviensis Pragae*". Srov. akvizici k tomuto dokumentu na www.manuscriptorium.cz. Pozn. autora.

¹²⁹ Nepostrádá to zrovna symboliky, když si uvědomíme, že rukopis mizí z českých zemí v době vzepjaté náboženským cítěním a konfesijními válkami, aby byl pak po několika staletích navrácen zpět, do své domoviny, do zcela jiné, značně desakralizované doby, která se pokouší na náboženství pohlížet velmi zjednodušeně jen jako na „opium lidstva“. Pozn. autora.

¹³⁰ Srov. HALAMA. 2006, tamtéž. Ohledně přesného roku navrácení druhého rukopisu viz abstrakt z Manuscriptoria v příloze č. 1.

¹³¹ Viz HALAMA. 2006, tamtéž. Rovněž srov. i abstrakt v příloze č. 1.

¹³² Srov. HALAMA. 2006, tamtéž.

na několika místech chybí zmínka o místě vzniku. To by ostatně mohlo poukazovat na to, že tento text mohl být mimo oblast Kutné Hory skutečně používán, jak tvrdí O. Halama.¹³³ Tato úvaha tak nepřímou podporuje hypotézu, že novější *Agenda* opustila naše území jako součást dějinného a věroučného vědomí pobělohorských emigrantů.

Přístupme nyní k vlastnímu pramennému textu. Ze zmiňovaného časově mladšího rukopisu *Agendy* máme k dispozici jen jeho menší část, a tou jsou *Modlitby na svátky některých svatých*. Jde však o ucelený soubor. Text modliteb je sám o sobě velmi specifickým slohovým a obsahovým útvarem. Předem asi nelze předpokládat, že zde nalezneme jasně vyjádřené věroučné články, jak by bylo možné očekávat například od vysoce sofistikovaného teologického traktátu. Mějme ale na paměti, komu byl takový typ teologického textu určen, kdo jej četl. Ohledně teologických traktátů dozajista hovoříme o marginální skupině učenců. To v případě modliteb máme v rukou úplně jiný typ textu, a to jak po obsahové a formální stránce, tak i co se jeho smyslu a určení týče. Zde lze naopak očekávat, že byl určen širšímu spektru věřících a že byl opakovaně čten a užíván.¹³⁴ Jako by zde platilo to, co jsme řekli v úvodní části o kultu. Modlitby jsou v křesťanství bez pochyby nedělitelnou součástí liturgie, která se cyklicky opakuje, a jak jsme již poznamenali, o níž se zároveň pečuje. Jde tedy o živý text, který s největší pravděpodobností neležel v prachu uzamčených knihoven.

Podívejme se tedy, zda-li nám tento rukopis může napovědět něco zajímavého o jeho autorovi, popř. o jeho věroučných názorech či náhledu na svět a reformační křesťanství. Nejdříve se zaměříme na to, o čem jsme již hovořili v úvodní části a v první kapitole, tj. jakým způsobem je zde vyjádřen postoj ke světcům a jaké svátky vlastně pisatel uznával.

První věc, jež nás asi při čtení rukopisu zarazí, je skutečnost, že v žádné z modliteb není vyjádřena úcta ke světcům. Není zde ani zmínky o tom, že by měli být jakkoliv vzýváni. Slovo „úcta“ zde ostatně nenalzáme vůbec. Pokud jde

¹³³ Srov. HALAMA. 2006, s. 141.

¹³⁴ Co se tohoto týče srov. např. názor Hrejsův, který tvrdí, že existoval i jiný rozdíl mezi traktátem, konfesí a agendou. Agendy tak měly být, co se věrouky a rituálů týče, mnohem konzervativnější. Důvodem byla nejistota, jak budou na radikální názory reagovat lidové vrstvy. V případě našeho rukopisu se ale, jak se zdá, tato hypotéza nepotvrdila. Srov. HREJSA, Ferdinand. Luterství, kalvinismus a podobojí na Moravě před Bílou horou, in: Český časopis historický XLIV, 1938, s. 296-327.

ale o slovo vzývání, tak ano, dokonce celkem 4x, a to ve tvarech: vzývající, vzývající, vzýváme. Vždy však v souvislosti se samotným Bohem nebo s Kristem. Podívejme se na tyto pasáže přímo. V modlitbě určené na nešpory nalézáme: „[...] *abychom skrze ně [Evangelium] pravé víry docházeli, a jméno tvé [Kristovo] vzývající spasení byli.*“ Ve stejné modlitbě se pak ještě můžeme dočíst: „*Učiniž to, jenž jsi Pán Bůh všech a bohatý ke všem vzývající tebe [...]. Na den svatého Tomáše se pak píše: „[...] nebeský Otče [...] tebe vzýváme“.* Poslední zmínka je nakonec v alternativní modlitbě určené na den Početí Krista: „[...] *Pane Ježíši, [...] tebe důvěrně prosíme, a vzýváme*“. Modlitby na dny jednotlivých světců jsou tak jen pozadím, na němž se dále rozvíjí pouze monolog ve vztahu k Otci, Duchu a Synu. Nikdo jiný není o nic žádán, ani oslovován, nikomu jinému se zde neprojevují díky. Poněkud specifický statut má pak v modlitbách M. Jan Hus a M. Jeroným Pražský. Na to se ale podíváme později.

Zaměříme-li se na to, jaké světce autor rukopisu uznává (viz *Tab. D*), dozvíme se, že jsou zde zastoupeni všichni apoštolové (avšak kromě celníka Matouše), z evangelistů je zde jen Lukáš a Jan. (Bratrská konfese uvádí Matouše – namísto evangelisty Lukáše – a Jana zde nenalézáme.) Z mariánských svátků akceptuje autor jen tři (narození, navštívení a nanebevzetí), zatímco Jednota Bratrská z roku 1535 pět. Shodně je u obou zastoupen Jan Křtitel, sv. Vavřinec (mučedník), Jan Hus (husitský mučedník; v rukopisu je navíc i Jeroným Pražský), sv. Markéta, sv. Marie Magdalská, sv. Martin a Mikuláš a sv. Kateřina (v rukopisu je navíc sv. Barbora).

Ohledně toho, jaký byl asi skutečný pisatelův vztah k funkci světců, nám může napovědět následující citace z jiné modlitby, na den svatého Jakuba: „[...] *synu Boží, jenž jsi prostředník a orodovník pravý a dostatečný, zásluhou a přimlouvou svou ráčiž nás zastupovati.*“ Nebo na jiném místě: „*Onť jest [...] mezi tebou a námi prostředník, a smírce dostatečný.*“ (srov. jiná na den Početí Krista Pána). Vše se tedy děje pouze prostřednictvím Ježíše Krista, který je jediný pravý prostředník a orodovník u Boha Otce. V takovém systému pak pro světce či bohorodičku v rolích zástupců a přimlůvců není pochopitelně místa. Pokud ale svatí přijdou o tak zásadní funkci, nepoklesne tím jejich význam obecně? Zdá se to být logickým důsledkem. K čemu pak světci nakonec jsou, se dovídáme na jiném místě: „[...] *dejž nám příkladů víry, pobožnosti a svátosti svatých svých následovati, abychom dobrý boj bojujíce za nimi do slávy tvé*

nebeské přijetí mohli.“ (viz jiná na den stětí svatého Jana). Mají tedy sloužit jen za příklad, jenž má být hoden následování pro vytrvalost svatých ve víře.

Co se světců týče, učinme ještě jednu poznámku, jež má co dočinění s jejich výčtem. To, že autor respektuje toho či onoho světce (tj. že jej v rukopisu zmiňuje), ještě nemusí nic zásadního znamenat. Uvědomme si, že v samotném názvu se říká, že jde o modlitby na svátky *některých* svatých. To může poukazovat jednak na to, že pisatel uznává pouze tyto *některé* svaté, nebo že se naopak z nějakého nám neznámého důvodu na ostatní světce zkrátka nedostalo. Musíme ale přiznat, že jako pravděpodobnější se jeví první možnost.

Tabulka I:

Svátky kat. církevního roku¹³⁵	Svátky podle rukopisu modliteb	Bratrská konfese z r. 1535¹³⁶
Obrácení sv. Pavla (25.1.)(apoštola)	Na den obrácení sv. Pavla	Obrácení sv. Pavla
Stolce sv. Petra (22.2.)(apoštola)	-	-
Sv. Matěje (14.5.)(apoštola)	Na sv. Matěje	Sv. Matěje
Sv. Marka (25.4.)(evangelisty)	-	-
Sv. Filipa a Jakuba (3.5.)(apoštolů)	Na sv. Filipa a sv. Jakuba	Sv. Filipa a Jakuba
Sv. Tomáše (3.7.)(apoštola)	Na sv. Tomáše	Sv. Tomáše
Sv. Jakuba (staršího) (25.7.)(apoštola)	Na sv. Jakuba	Sv. Jakuba (staršího)
Sv. Vavřince (10.8.) (jáhna, mučedníka)	Na sv. Vavřince	Sv. Vavřince
Sv. Bartoloměje (24.8.)(apoštola)	Na sv. Bartoloměje	Sv. Bartoloměje
Sv. Matouše (21.9.)(apoštola, evangelisty)	-	Sv. Matouše
Sv. Lukáše (18.10)(evangelisty)	Na sv. Lukáše	-
Sv. Šimona a Judy (28.10.)(apoštolů)	Na sv. Šimona a Judy	Sv. Šimona a Judy
Sv. Ondřeje (30.11.)(apoštola)	Na sv. Ondřeje	Sv. Ondřeje
Sv. Michaela, Gabriela a Rafaela (29.9.)(archandělů)	Na sv. Michala	Sv. Michala archanděla
Všech svatých (1.11.)	Na den všech svatých	Všech svatých
Sv. Josefa, snoubence Panny Marie (19.3.)	-	-
Narození sv. Jana Křtitele (24.6.)	Na narození sv. Jana Křtitele	Narození Jana Křtitele
Sv. Petra a Pavla (29.6.)	Na sv. Petra a sv. Pavla	Sv. Petra a Pavla
Vzpomínka na zemřelé (2.11.)	-	-
Panny Marie počaté bez prvotního hříchu (8.12.)	-	-
Navštívení Panny Marie (31.5.)	Na den navštívení Panny Marie	Navštívení Panny Marie
Nanebevzetí Panny Marie (31.5.)	Nanebevzetí Panny Marie	Nanebevzetí Panny Marie
Narození Panny Marie (8.9.)	Na narození Panny Marie	Narození Panny Marie
-	-	Zvěstování Panny Marie
-	-	Očišťování Panny Marie
Nejsvětější Trojice	-	-
Proměnění Páně (6.8.)	Na den proměnění Krista	Proměnění Páně
Povýšení sv. kříže (14.9.)	-	-
	Na den obětování	Na den obětování
	Na den početí Krista	Na den početí Krista
	K Nešporům	-

¹³⁵ Podle A. Adama. Srov. ADAM. 1998.

¹³⁶ Takto tyto svátky alespoň uvádí O. Halama. Srov. HALAMA. 2002, s. 85.

<u>Svátky kat. církevního roku¹³⁵</u>	<u>Svátky podle rukopisu modliteb</u>	<u>Bratrská konfese z r. 1535¹³⁶</u>
	Na sv. Jana Evangelisty	-
	Na J. Husa a J. Pražského	Svátek J. Husa
	Na sv. Markéty	Sv. Markéty
	Na den rozeslání dvanácti apoštolů	Rozeslání dvanácti apoštolů
	Na sv. Marie Magdalské	Sv. Marie Magdalény
	Na den stětí sv. Jana	Stětí Jana Křtitele
	Na sv. Martina a Mikuláše	Sv. Martina a Mikuláše
	Na sv. Kateřiny a Barbory	Sv. Kateřiny

Zmínili jsme se o zvláštním statutu, jakého se v modlitbách dostalo památce Jana Husa a dokonce i Jeronýma Pražského. Autor rukopisu jim věnoval dvě velmi zajímavé modlitby. Pochopitelně ale i zde platí, co bylo uvedeno výše. Ani tito dva husitští mučedníci *par excellence* nejsou žádáni o přímluvu, natož vzývání. Pisatel zde děkuje Bohu, že „učitele věrné, muže moudré a osvícené Mistra Jána Husa, a M. Jeronýma [...] poslati ráci!“. Dále říká, že se tak událo „o velikých temnostech“, což by mohl být poukaz na papežské schizma, na odpírání kalicha, na neutěšené církevní poměry, krveprolití, tedy na situaci předrevoluční či revoluční doby obecně.

Za mimořádně zajímavé místo ale musíme označit to, které hovoří o tom, že Bůh tyto věrné učitele poslal „národu našemu českému“. Když si uvědomíme, z jaké doby text rukopisu pochází, tj. v případě mladšího textu jde o první polovinu sedmnáctého století, pochopíme důležitost tohoto místa. Pokud se skutečně jedná o myšlenku, které měla původně vzniknout z pera Václava Štefana Teplického, je možné zmiňovanou ideu *národa českého* datovat ještě přesněji, a to před rok 1621. Otázkou zůstává, co konkrétně si pod tímto souslovím autor představoval. Mínil tím snad obyvatelstvo hovořící českým jazykem, nebo lid obývající určitý územní prostor? Zároveň je možné, že mohl češství podmiňovat vyznáváním určité konfese, či dokonce požadovat český původ po otci i po matce. Ostatně všechny tyto atributy požadoval již Jeroným Pražský, jemuž je tato modlitba shodou okolností také věnována.¹³⁷ Nebo češství chápal ve smyslu, jak nás o něm zpravuje E. Maur, tedy čistě jazykově, avšak jen ve spojitosti se svobodnými stavy, zatímco ostatní společenské vrstvy jsou

¹³⁷ Český jazyk se jako určující znak češství jevil již Dalimilovi. Jakmile však začali česky mluvit i domácí Němci, stal se dalším atributem češství český původ po otci i matce (poprvé se s tímto požadavkem shledáváme v Roudnici roce 1333). Ideologizované pojetí národní pospolitosti bylo omezeno na úzkou skupinu vzdělanců, jejímž hlavním zástupcem byl v tomto směru Jeroným Pražský. Podle něj byly podstatné znaky českého národa tyto: rodná vlast, společný jazyk, ryzí původ po obou rodičích a neposkvrněná víra. Srov. ŠMAHEL. 1995, s. 349 a 351.

ostentativně ponechány stranou?¹³⁸ Ať už to bylo jakkoliv, jde o velmi zajímavou záležitost. Ve stejné modlitbě nacházíme ještě jedno tematicky spjaté místo: „[...] *nedopouštějž na národ náš – a království toto České, aby v něm popírána byla tvá pravda svatá*“. Jako by šlo o ozvěnu přesvědčení, které panovalo již v husitské době, tedy že obyvatelům českých zemí byla zjevena spasitelná pravda ohledně kalicha a že ji mají jako „vyvolený národ“ šířit společně s pravdou evangelia i do ostatních zemí. Tato hypotéza zní velmi lákavě. To by ale autor modliteb nesměl - a to zcela nesobecky, nutno podotknout - na jiných místech textu hovořit i o jiných národech, kterým se dostalo milosti zjevené pravdy: „*Děkujeme ti [...] [Otče], že jsi dalekým ostrovům a národům předivnou milost svou zjevil, když jsi syna svého na tento svět poslati [...] ráčil.*“ (srov. jiná na den narození Jana Křtitele). Hypotéza, ač lákavá, se nám tak v tomto případě nepotvrdila. V alternativní modlitbě, věnované na den památky obou mučedníků, posléze nalézáme ještě jedno místo týkající se Husa, Jeronýma a českého národa: „[...] *Kriste, kterýž jsi Mistra Jána Husa, a Mistra Jeronýma v prostřed temnosti Antikristových vzbuditi, a známosti i horlivosti při pravdě tvé obdařiti, a je za svědky i mučedníky v národu našem vystaviti ráčil.*“ Máme zde tudíž potvrzení, že pisatel Jana Husa i Jeronýma Pražského považoval za mučedníky. Na tom ale také nemusí být nic zvláštního, jelikož evidence evangelických mučedníků se neomezovala nutně jen na české reformační proudy. Svě mučedníky měli např. i moravští novokřtění.¹³⁹ O tom, co mohla znamenat zmínka o *Antikristových temnostech*, jsme se již zmínili. Zvláště když máme na paměti skutečnost, že v české reformaci byl antikrist již od dob Matěje z Janova chápán jako cosi, co se může nacházet i uvnitř samotného křesťanského společenství. Nejen vně. Teprve pak bychom totiž hovořili o samostatném subjektu, majícím povahu čirého hypostazovaného zla. Myšlenka národa se pak objevuje ještě v jiné modlitbě na narození Jana Křtitele: „[...] *ráčiž [Bože] i v našem národu spasení své konati.*“

Modlitba určená na památný den husitských mučedníků byla pro pisatele i příležitostí vyjádřit svůj postoj k prolévání krve, možná ve spojitosti

¹³⁸ Srov. MAUR, Eduard. Pojetí národa v díle českých pobělohorských exulantů. In: Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku. Sborník z konference konané v Muzeu města Ústí nad Labem ve dnech 5.-6.listopadu 1998. Red. HRUBÁ, Michaela. Vyd.1. Ústí nad Labem, Albis international 2001, s.174-183.

¹³⁹ Srov. PÁNEK, Jaroslav. Moravští novokřtění: Společenské a politické postavení předbělohorských heretiků, sociálních reformátorů a pacifistů. In: ČČH 92, 1994, s. 242-256. Přesněji s. 246.

s náboženskými válkami. Prosí proto Boha, aby zastavil „*mezi námi krvavé mordy světa*“. Pacifistické postoje ale nalézáme i v náhradní modlitbě na den stětí svatého Jana, kde je Bůh opět žádán, aby zastavil „*ukrutné vraždy světa*“.

Na závěr rozboru modlitby na den památky Husa a Jeronýma nás ještě čeká pohlédnout na místa, která mohou představovat problém především z hlediska autorova pojetí spásy, což je téma, na které se ostatně zaměříme ihned v další části. V modlitbě totiž pisatel vyjadřuje poděkování Bohu za to, že tyto učitele věrné (Husa a Jeronýma, ale i jiné, dále nejmenované) „*k posluhování spasitedlnému poslati ráčil*“. Ono *posluhování* může znamenat jednak svobodné hlásání pravdy evangelia (viz jeden z pražských artikulů), jednak se může týkat kalicha. Pokud jde ale o kalich, tvůrce modlitby asi dobře věděl, že jeho zavedení nebylo dílem ani jednoho ze jmenovaných mučedníků, ale Jakoubka ze Stříbra, potažmo Mikuláše z Drážďan.¹⁴⁰ V takovém případě se pak stran *posluhování* jako nejpravděpodobnější jeví prvně uvedená možnost. Vlastní problém ale spočívá v tvrzení, že toto *posluhování* má být *spasitedlné*. Z toho se přímo vnucuje představa, jako by spása lidské duše závisela na nějakých konkrétních lidských činech, na skutcích. Prozatím ponechme tuto otázku otevřenou a uvidíme, zda-li nám o tom nenapoví více další pasáže. Poslední neznámou je zde pak místo, které je ocitováno již v úvodu této kapitoly: „*abychom prodavačům a vylévačům krve spravedlivé podobní nebyli, a tak hněvu tvého i pomsty spolu s nimi nésti nemuseli*.“ Kdo byli tito *prodavači a vylévači* krve? Mohl autor jako prodavače krve chápat tzv. *jednušky*, tedy zastánce přijímání pod jednou? Nebo je to odkaz na novozákonní událost z Písma, tedy na ty, kteří zradili Ježíše, a tím „prodali“ jeho krev? Za vylévače krve pak asi můžeme považovat všechny, kteří se účastní oněch krvavých mordů světa, tj. ty, jež se podílejí na prolévání křesťanské krve. Zvláště když v textu vzápětí následuje pasáž o zastavení válek. Tolik tedy k modlitbě na den památný Jana Husa a Jeronýma Pražského.

Nyní se podívejme na slíbené pojetí spásy. Nejprve opět k problematickým místům, jež mohou naznačovat cosi o úloze skutků. Jedno z nich nacházíme v modlitbě na den Obětování: „[...] *Kriste, kterýž jsi při svém v chrámě obětování podle zákona chudou obětí vyplacován byl, abychom my skrze tebe a oběť nejdražší těla tvého, a krve tvé k věčnému vykoupení přišli*.“ Tady se skutečně přímo vnucuje myšlenka, jako by se jednalo o Ježíšovu oběť v chrámu

¹⁴⁰ Srov. ŠMAHEL. 1996, s. 137.

(tedy o opakovanou oběť v kostele), což by pak potvrzovalo zmiňované *vyplacování*. To by ale zcela odporovalo dosavadním zjištěním. Je známo, že celá reformace byla zajedno v jednom zásadním bodě. Tím je neopakovatelnost Kristovy oběti na kříži. Proto se pro slavnost večere Páně v reformním prostředí užívá slovo *bohoslužba*, a ne *mše*. Podívejme se raději dále. Ve stejné modlitbě dále čteme: „[...] *očistujž nás krví svou* [...]“; a v jiné určené pro stejnou příležitost: „[...] *ráčiž skrze krev tvou, nás sobě očisťovati*.“ Na obou místech je tedy zdůrazněn význam krve. Jen není jasné, kdy měla být prolita. V dalších modlitbách se pak dovídáme: „[...] *nám jsi službu* [svým příchodem] *k věčnému spasení učiniti ráčil*“ (viz na den navštívení Panny Marie). „*A nařídil jsi posluhování církevní, aby nás jako síť[í] a vrší přitáhl k sobě k břehu věčného života*“ (viz na den svaté Markéty). „[...] *a skrze hodnost krve své očist' nás tak, abychom* [...] *došli života věčného*“ (srov. na den svatého Vavřince). „[...] *abychom skrze krev tvou, [...] a skrze slovo svědectví tvého zvítězili*“ (viz jiná na den svatého Michala). A nakonec: „[...] *kterýž jsi nás sobě drahou krví vykoupil* [...]“ (viz na den svatého Martina a Mikuláše).

Máme zde tedy opět několik zmínek o Ježíšově krvi, o církevním posluhování, ale zároveň se objevuje i nový prvek, a tím je i slovo *svědectví*. To lze chápat tak, že církevní posluhování sestává z podávání svátostí a z kázání slova Božího. Na tom není nic závažného, neboť to odpovídá vnějšímu popisu církve jako takové u většiny reformačních vyznání.¹⁴¹ Stačí to ale ke spáse? Přistupme nyní k místům, která nám mohou dát na tuto otázku odpověď.

Ve většině modliteb totiž ohledně spásy převládá úplně jiný prvek než skutky či plnění nějakých vnějších rituálů. Např.: „[...] *osvěcuji rozum náš pravou a spasitedlnou známostí* [...]“ nebo „[...] *dejž jim* [nepřítelům] *obrácení spasitedlné*“ (na den obrácení svatého Pavla), „[...] *kdež bychom známosti o víře pravé v tebe a v tichosti i v pokoře se učili, a tak k věčnému životu přišli*“ (viz jiná na den svatého Matěje), „[...] *dejž nám* [...] *skrze tebe k životu věčnému přijíti*“ (srov. na den svatých Filipa a Jakuba). A nyní přicházejí na řadu velice závažné pasáže, které se již jakoby nesou v duchu evropské reformace: „[...] *abychom ospravedlnění skrze pravou víru docházeli* [...]“ (srov. na den narození Jana Křtitele), „[...] *abychom v pravdě tvé* [...] *spasení a života věčného došli* [...]“ (viz jiná na den památný Mistra Husa a Jeronýma), „[...] *abychom tak u víře pravé*

¹⁴¹ Např. podle Luthera jsou vnějšími znaky, podle kterých je možné poznat, že se někde ve světě vyskytuje církev: evangelium, křest a večere Páně. Není tím pochopitelně myšleno žádné konkrétní místo na zemi. Srov. MOLNÁR. 1985, s.156. Pozn. autora.

a pokání, spasitelném vzdělávání byli“ (viz na den rozeslání dvanácti apoštolů), „[...] *abychom jsouce v Kristu [...] skrze pravou víru a ospravedlnění dojdouce [...]*“ (viz jiná na den svatého Jakuba). A v modlitbě na den Marie Magdalské pak již nacházíme vyloženě luterský výrok: „[...] *z pouhé milosti Otce [...] skrze nástroj víry [...] milost k spasení učiněnou [...] skrze víru ospravedlnění tobě sloužíme.*“ Vidíme tedy, že tím, co je skutečně podstatné pro dosažení spásy, je přijetí víry, k čemuž dochází z pouhé milosti Otce. Jde tedy o úkon ryze duchovní a na člověku nezávislý. K čemu pak jsou ale svátosti? Možná nám dá odpověď tento výrok z jiné modlitby na den rozeslání dvanácti apoštolů: „*že jsi [Kriste] předražený skutek vykoupení [...] vykonati ráčil, aby Evangelium [apoštolové] ohlašovali křtem svatým i večeří předrahou [...]*,¹⁴² *na svědectví a jistotu věčného spasení.*“ Svátosti se tedy vysluhují především jako svědectví spásy a k jedinému vysvobozujícímu skutku došlo již na kříži. Tudíž nemůže být opakován.¹⁴³ Ještě zbývá odpovědět na to, jaký byl pisatelův vztah ke skutkům. Podívejme se ještě jednou na modlitbu na den svaté Marie Magdalské: „*Vypudiž z srdce našeho Farizejské skutky [...]*,¹⁴⁴ *abychom zahanbeni a potupeni na tvém soudu nebyli.*“ Tedy skrze ospravedlnění, milost a jistotu víry má dojít k odstranění nejistoty o spáse, která pak pochybujícího nutí lpět na vnějších rituálech a vykonávání skutků. Toto pojetí je, dle mého soudu, zcela v duchu Lutherova *Sola fide* a *Sola gratia*.¹⁴⁵ Myslím, že na podporu našeho tvrzení jsme uvedli dost, třebaže v textu samotném je podobných míst k nalezení více. Konstatujme tedy, že k vysvobozujícímu skutku spasení došlo v dějinách jen jednou, a to na kříži. Aby byl ale konkrétní jedinec spasen, musí v tuto událost věřit. Tato víra přichází z vnějšku, díky milosti někoho, kdo je na člověku nezávislý. To je, myslím, vše, co k tomuto tématu můžeme na tomto místě dodat.

¹⁴² Zdá se, že zde máme předložen soupis svátostí. Ten odpovídá nejen české radikální reformaci, ale i reformaci evropské. I u Luthera zůstává křest a večeře Páně (někdy připojuje i pokání, třebaže v začátcích uvažoval jen o křtu); u Zwingliho i u Kalvína jsou svátosti shodně redukovány jen na křest a večeři Páně. Srov. MOLNÁR. 1985, s. 163, 164, 165, 260 a 310. Pozn. autora.

¹⁴³ Všimněme se ale, že otázku zda-li jde o krev kalicha či o krev prolitou na kříži, nechává autor přesto otevřenou. Můžeme se jen ptát proč. Nedůslednost můžeme u teologa zavrhnout asi ihned. Nemohlo jít spíše o záměr, aby laikům byla dána jistá naděje stran kalicha? Zároveň si zde povšimněme ještě jednoho problematického místa a tím je „*pokání spasitelné*“. Pozn. autora.

¹⁴⁴ Podle některých současných badatelů měli ale farizejové zároveň být jedinou složkou judaismu, se kterou mělo smysl o víře vůbec diskutovat. Dokonce sám Ježíš Nazaretský měl i z jejich řad pocházet. Srov. např. FLUSSER, David. *Ježíš*. Přel. Jiří Schneider. 1. vyd. Praha: nakladatelství OIKOYMENH, 2002. ISBN 80-86005-049-6. Pozn. autora.

¹⁴⁵ K Lutherovu ospravedlnění skrze víru lze ještě dodat zajímavou poznámku. Podle J. Macka se tato myšlenka objevuje již v české husitské tradici. Třebaže ojedinele. Touto výjimkou byl utrakvistický humanista Viktorin Kornel ze Všehrd (1460 – 1520), podle kterého přivádí člověka k nesmrtelnosti „*viera a doufanie*“. Tedy i v utrakvismu se ozývaly myšlenky předjímající teze německé reformace. Srov. MACEK. 2001, s. 90 a 91. Pozn. autora.

Položme si otázku, jakým způsobem vlastně dochází k úkonu osvojení víry, čím se tak u člověka děje. Začteme-li se do rukopisu modliteb, zjistíme, že touto niternou integritní metaforou se zdá být srdce.¹⁴⁶ Pohlédneme tedy, jak autor textu s touto kategorií nakládá. Hned na začátku v modlitbě na den svatého Ondřeje se můžeme dočíst, že Boží slovo se „slyší srdcem“. V modlitbě k nešporům se pak dozvídáme, že „*srdcem k spravedlnosti věříme*“. Na svatého Tomáše pak, že Kristus se „*vyznává srdcem i ústy*“. Na svatého Matěje se můžeme dočíst, že podobná kategorie niternosti je dokonce i u samotného Boha: „[...] *dejž nám [Otče] správce dobré podle srdce tvého*.“ Nebo v alternativní modlitbě na ten stejný den: „*potěš všechna zarmoucená srdce, kteréž pro těžkost hříchův lkají*“. U Jana Křtitele se poté píše: „[...] *rač nás Duchem svatým tvým naplniti, a srdce i ústa naše nastrojiti [...]*. V modlitbě na den navštívení Panny Marie dokonce věřící, „*slyšíce hlas [...], [Krista] svatého slova v uších [...]*“, „*radostí v srdcích plesají*“. Co se Jana Husa a Jeronýma Pražského týče, tak nám pisatel říká, že i jim „*srdce hořela milostí pravdy*“. A na den svaté Markéty pak všichni ti, kteří Krista nalézají, „*svým srdečným doufáním při svém spasení v [něm] odpočívají*“. Na den Máří Magdaleny čteme, že „*hříšníci mají srdce kající*“, a že Ježíš je tím, kdo má odvrátit „*od zlého mysl, srdce i údy naše*“. Na svatého Vavřince je pak naplno vyjádřena prosba: „[...] *dejž nám [Kriste] srdce věřící a v tebe doufající[...]*.“ A na závěr snad ještě můžeme pro dokreslení uvést úryvek z modlitby na den nanebevzetí Panny Marie: „[...] *ráčiž i v srdcích našich skrze víru přebývati, a nás [...] v srdcích Duchem svatým [...] slovem spasitelným poučovati*.“ Vidíme tedy dostatečně, za jak důležité pisatel srdce pokládá a jak s touto kategorií nakládá. Srdce je pro něj u člověka základní kategorií niternosti, v němž dochází nejen k osvojování víry, nýbrž i ke komunikaci se „*zásvětnem*“ jako takové.

V závěru této kapitoly se ještě můžeme podívat, jaký byl autorův názor na tento svět a na úděl člověka v něm. Uvidíme, zda-li se i v tomto případě nesl v reformačním duchu, či zda byl již ovlivněn renesančním humanismem. Pasáže, jež nám v tom mohou být nápomocny, nacházíme např. v modlitbě na den navštívení Panny Marie, kde se v souvislosti s Kristovým vtělením říká: „[...] *přišel jsi k nám do oudolí pláče*.“ Dále v modlitbě na den svatého Jakuba: „[...] *abychom pili kalich protivenství, s trpělivostí, a křest zármutků podnikali*

¹⁴⁶ Otázkou je, zda-li v tomto pojetí srdce člověka rovněž jaksi „zastřešuje“ nebo jestli existuje paralelně i s jinými kategoriemi niternosti. V tomto případě jde spíše o první případ. Pozn. autora.

v stálosti, [...]“, protože „[...] *z milosti jest nám připraveno místo [až?] v království nebeském.*“ Na den stětí Jana Křtitele se poté píše: „[...] *což rod tělesný, a jakákoliv povrchní sláva světa dáti nemůže.*“ V další modlitbě na tentýž den pisatel dále děkuje, „*že jsi [Kriste] pro nás do nejnižších stran země s[e]stoupiti [...] ráčil*“. A na jiném místě autor vysvětluje, proč považuje zdejší svět za místo, kde není příliš radostné setrvávat: „[...] *poněvadž svět nás nenávidí a nám se protiví.*“ Nebo jinde: „[...] *a poněvadž nejsme dostateční k snášení nenávisti a protivenství tohoto světa [...]*“; „[...] *a polehčujž nám kříže toho[...]*“; „[...] *jenž jsi pro nás nenávisť světa, potupu, smrt podnikl [...]*“ (srov. na den svatého Šimona a Judy); „[...] *v temnostech světa tohoto [...]*“ (viz na den svatého Martina a Mikuláše). Je snad zapotřebí více dokladů o tom, jakým způsobem autor nahlíží na svět? Domnívám se, že nikoliv. Jakoby zcela v duchu reformace, a možná i epištol svatého Pavla, neměl k našemu světu nic pozitivního co říci. Svět se pak v takovém systému skutečně jeví jen jako známé slzavé údolí, kde panuje jen povrchní a pomíjivá sláva, která se kvalitativně nemůže rovnat s tím, co věřícího čeká v království nebeském, v němž věřící bude „ne tělesných, ale duchovních věcí vyhledávat“ (srov. na den svatého Jakuba). Všimněme si zároveň, co se v uvedené citaci říká o tělesnosti, jež souvisí s celkovým antropologickým pesimismem autora. Tělesnost je opět chápána jako atribut člověka, jenž je nižšího řádu. V modlitbě na den navštívení Panny Marie se Kristu děkuje že, se odhodlal „*v lidské přirození přijíti*“, a na den narození svatého Jana Křtitele se můžeme dokonce dočíst cosi o „*snížení syna Božího, kterýž, aby nás z rukou nepřátel našich, a toho, jenž nás nenávidí, vysvobodil, z výsosti nebeské přišel, a naše přirození přijal*“. Skoro by se až zdálo, že i samotné hříchy jsou nějakým způsobem úzce svázané s lidskou tělesností, neboť Kristus je v modlitbách žádán, aby „*podle těla svědomí naše hříchy svázané rozvazovati a očistovati ráčil*“ (srov. na den svatých Petra a Pavla).¹⁴⁷ Nebo v modlitbě na den početí Krista se ke jmenovanému říká: „[...] *ráciž naše hříšné početí, a narození svým očistiti [...]*“. Ve stejné modlitbě, ale na jiném místě pak autor Kristovi děkuje, „*že přijal v jednotu osoby své Božské naše lidské přirození*“. V souvislosti s tím se podívejme, jak na hřích nahlížel Luther. Ten jej neredukoval čistě na pohlavní pud, jemuž se lze vyhnout zdrženlivostí. Ta je totiž pro něj bezohlednou zahleděností do sebe, neboť křesťan se má starat

¹⁴⁷ Zároveň srov. výše uvedené tvrzení o souvislosti s tělesností a svatým Pavlem. Zdá se, že není náhodou, proč je tato zmínka právě v modlitbě určené na den svatého Pavla. Jakoby zde pisatel kladl rovnítko mezi tělesností a hříchem. Pozn. autora.

především o druhého. Hřích není s dočasným sexuálním chtíčem ani totožný. Hřích je pro Luthera vše, co v nás žije nepohlčeno naprostou oddaností Bohu.¹⁴⁸

O tom, jaký byl asi vztah autora modliteb k renesančnímu humanismu, nám možná může napomoci úryvek z modlitby na den proměnění Krista, kde pisatel jen doufá, že „věřící nebudou básněmi vtipně složenými oklamáni“. Jako bychom zde slyšeli ozvěnu zmiňovaného Luthera, který se s humanisty zcela rozešel, a filozofii měl dokonce zatlačit „mezi děvky“. Kalvín, zdá se, zůstal naopak humanistou i jako bohoslovec.¹⁴⁹

Na úplný závěr rozboru rukopisu modliteb učinme ještě jeden malý poznatek. V úvodu této kapitoly jsme hovořili o kutnohorském arciděkanu Václavu Štefanidesovi jako o možném autorovi tohoto textu. Jako podpůrný argument této hypotézy lze vzít v úvahu úryvek z modlitby na den stětí svatého Jana: „*Požehnávej poctivým a řádným manželům, ale neřády všeliké a nečistoty od nás odvracuj. Dejž dítky a mládež pobožnou, kteráž by ne marnostem světa, ale známosti spasitedlné [...] cvičená byla.*“ Vezmeme-li v úvahu Teplického působení na školách, starost o kutnohorský dorost a o potlačování nešvarů v manželství (viz kapitola 3), můžeme zde nepochybně nalézt jisté souvislosti na podporu uvedené hypotézy. V citaci jsme navíc znovu svědky autorova pesimistického postoje vůči světu, ale k tomu již bylo, myslím, řečeno dost na předchozích stránkách.

¹⁴⁸ Srov. MOLNÁR. 1985, s.175.

¹⁴⁹ Srov. MOLNÁR. 1985, s.302.

5. Závěr

*„Nedotkl jsem se Boha, ale bůh, který
dovolí, abychom se ho dotkli, není už
bohem. Stejně tak jestliže vyhoví modlitbě.
Poprvé jsem pochopil, že velikost modlitby
spočívá především v tom, že na ni
nepřichází odpověď, a že podobná směna
nemá nic společného s nechutným obchodem.
A že učit se modlitbě znamená učit se tichu.“*

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY, 1948

V rámci první kapitoly jsme mohli být svědky toho, jak z pomyslného piedestalu (z hlediska reformace) dochází k pádu rytých model (obrazů, soch atd.), aby je posléze s nemenší neúctou stejným směrem následovaly modly jiného, vyššího řádu - modly myšlené (světci).¹⁵⁰ Ve druhé kapitole jsme se zase mohli setkat s tím, jak kutnohorský kronikář zdejšímu arciděkanovi se značnou hořkostí vyčítá, že odmítá nezvonit na Velký pátek, na základě čehož se prvně jmenovaný odvažuje vyslovit tvrzení mnohem radikálnější, tj. že pakliže se na tento den takto činit nemá, tak proč pak vlastně nepřestat se zvoněním obecně. K podobné úvaze nás může dovést i výše uvedený úryvek z *Citadely*. Když nemá smysl modlit se ke světcům (jelikož podle názoru reformátorů stejně žádnou moc nemají), a když ze stejného důvodu nelze vzývat ani uctívat bohorodičku, k čemu pak je vlastně modlitba určená Bohu, když na ni nepřichází odpověď (a to ať už z jakéhokoliv důvodu)? Nemůže snad být tato myšlenka jen logickým důsledkem reformačního uvažování? Na takto položenou otázku nelze dát jednoznačnou odpověď, neboť zde může vstupovat – a patrně se tak i děje – řada dalších motivů. Na jednu věc však odpovědět lze: z reformačního hlediska je tato myšlenka v podstatě kacířská. Aby se věřící přestal modlit je vlastně čirá hereze.¹⁵¹ Vždyť i pro Luthera je prosící modlitba k Bohu jediným oprávněným procvičováním víry. Přímluvnou modlitbu za druhé, jíž kdysi vrcholila společná bohoslužba, počítá k nejcennějším odkazům prvních křesťanů.¹⁵² U Kalvína má pak modlitba ještě důležitější místo. Je pro něj důsledkem naprosté boží

¹⁵⁰ Avšak s tou poznámkou, že jsme si vědomi toho, že to nemusí platit obecně. Pozn. autora.

¹⁵¹ Zde můžeme vidět dvojznačnost vztahu hereze a ortodoxie, jak jsme ji již naznačili v úvodu této práce. Reformace je z pohledu katolické církve herezí. Jakmile se však tato „hereze“ jaksi zformuje (dokončí svůj věroučný vývoj), stává se sama ortodoxií a na další vyznání, která ji věroučně překračují, začne sama pohlížet jako na herezi. Pozn. autora.

¹⁵² Srov. MOLNÁR. 1985, s. 153.

svrchovanosti. Jelikož vše je darem boží milosti, je třeba za vše prosit a vzdát tím Pánu slávu přiznáním svého hříchu. Z modlitby máme dokonce čerpat „v každý čas, na každém místě“.¹⁵³ Autor našeho rukopisu by asi myšlenku o zrušení modlitby pokládal rovněž za kacířskou, neboť i on sám k Bohu s nemalou vroucností říká: „[...] *slyš modlitby naše i vsí církve lidu tvého a učiníš žádostivé vysvobození služebníkům tvým.*“ (srov. jiná na den svatého Petra a Pavla). Na potvrzení této úvahy snad více dokladů netřeba.

Závěrečné krátké zamyšlení nad funkcí modlitby v české i evropské reformaci tak náš exkurs do církevních dějin určitým způsobem tématicky uzavírá. Zároveň bylo i další příležitostí poukázat na ambivalentní vztah ortodoxie a hereze. Řada otázek přesto zůstala nezodpovězena. V případě rukopisu by stálo za to provést komparaci s texty, které časově pocházejí ze stejného období, ale zároveň z jiného konfesijního prostředí. Rukopis sám by si také dozajista zasloužil dojít kritického vydání. To vše ale v našem případě překračuje rámec stanoveného úkolu. Tím měl být, jak již bylo řečeno v úvodu, skromný pokus o podhalení kousku české reformační historie. Zda-li se to v tomto eseji alespoň trochu podařilo, je otázkou. Minimálně jsme však poukázali na problémy, které ve vztahu ke zkoumanému tématu stojí za zamyšlení.

Na úplný závěr ještě můžeme shrnout některá zjištění, jež vyplývají z kapitol 3 a 4.

Autorství textu, které se připisuje Václavu Š. Teplickému, se nám nepodařilo explicitně potvrdit, ale ani vyvrátit. Některé pasáže textu modliteb na možné autorství kutnohorského arciděkana přesto nepřímou poukazují (srov. kapitola 4), zvláště pak při porovnání s Teplického biografickými údaji. Také mějme na paměti, že jsme k rozboru měli k dispozici jen část původní *Agendy*, tedy rukopis modliteb. Vezmeme-li ale v úvahu rovněž poznatky jiných badatelů (srov. O. Halama, F. Hrejsa), jeví se pak Teplického autorství jako velmi pravděpodobné.

Za prokázané můžeme považovat tvrzení, vyslovené nejen F. Hrejsou, že Václav Štefan Teplický mohl být ovlivněn učením Filipa Melanchtona, respektive Jana Kalvína. Napovídá tomu především Teplického pojetí večere

¹⁵³ Srov. MOLNÁR. 1985, s. 309.

Páně (srov. kapitola 3). Podobný postoj je zároveň vyjádřen i v rukopisu modliteb (srov. kapitola 4).

Hrejsovu hypotézu, která tvrdí, že *Agendy* měly být s ohledem na lidové vrstvy věroučně spíše konzervativní, nemůžeme v našem případě, tj. s ohledem na rukopis modliteb potvrdit. Modlitby na řadě míst vyjadřují myšlenky poměrně radikální, a to ve shodě s Teplického věroučnými postoji (platí-li ovšem jeho autorství).

V rukopisu většinou převažuje stanovisko ohledně pojetí spásy v duchu evropské reformace, přesto jsou zde jisté problematické pasáže, které mohou napovídat cosi o skutcích člověka. Zda-li tato věc může být poukazem na Hrejsův konzervatismus, je otázkou. Konstatujme, že autor mohl s ohledem na zástupy věřících záměrně ponechat tuto otázku otevřenou (stejně tak otázku Kristovy oběti na kříži).

Pisatelův postoj vůči světcům a světicím je z textu zřejmý. Jediným legitimním prostředníkem mezi Bohem a lidmi je Ježíš Kristus. Svaté nepřísluší uctívat ani je vzývat, mohou sloužit jen jako příklad vytrvalosti ve víře.

Z textu poměrně jasně vystupuje autorův pesimistický postoj vůči člověku i světu obecně. Je ale pravděpodobné, že reformátoři již jen o generaci mladší, by na tuto otázku pohlíželi jinak a že by pro svět a člověka našli možná i slova laskavosti.

Pro další, neméně zajímavá zjištění, odkazují čtenáře k prostudování kapitol 3 a 4.

6. Literatura

- [1] ADAM, Adolf. *Liturgický rok: historický vývoj a současná praxe*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1998, 325 s. ISBN 80-7021-269-1
- [2] ALLMEN, Jean Jacques von. *Biblický slovník*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství (Kalich), 1987. 360 s.
- [3] *Antologie z dějin českého a slovenského filozofického myšlení*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1981.
- [4] *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona včetně deuterokanonických knih*. Český ekumenický překlad. 3. přepracované vydání (1. vyd. v ČBS). Praha: Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-8-X.
- [5] BROWN, Harold, O.J. *Heresies: Heresy and Orthodoxy in the History of the Church*. Hendrickson Publishers, 1984. ISBN: 1565638670.
- [6] CAIRNS, Earle E. (ed.). DOUGLAS, J.D. (Editor). *The New International Dictionary of the Christian Church*. Revised edition. Zondervan, 2001. 1088 pages. ISBN 0310238307.
- [7] DAČICKÝ Z HESLOVA, Mikuláš. *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*. Svazek 1 a 2. K vydání upravil Antonín Rezek, Praha, 1880.
- [8] DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života*. Přel. Pavla Sadílková. 1. vyd. Praha: nakladatelství OIKOYMENH, 2002. ISBN 80-7298-056-4.
- [9] FLUSSER, David. *Ježíš*. Přel. Jiří Schneider. 1. vyd. Praha: nakladatelství OIKOYMENH, 2002. ISBN 80-86005-049-6.
- [10] HALAMA, Jindřich. *Sociální učení českých bratří 1464-1618*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 300 s. ISBN 80-7325-010-1.
- [11] HALAMA, Ota (ed). *Acta Reformationem Bohemicam Illustrantia VI – Coena Dominica Bohemica. Studijní texty UK ETF v Praze*. 1. vyd. Praha: Evangelická teologická fakulta UK v Praze, 2006. 314 s. ISBN 80-239-6389-9.
- [12] HALAMA, Ota. *Otázka svatých v české reformaci: její proměny od doby Karla IV. do doby České konfese*. Brno: Marek, 2002 (Pontes pragenses; sv. 19). ISBN 80-86263-25-8.
- [13] HEJNIC, Josef a MARTÍNEK, Jan. *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století – 5. S-Ž*. 1. vyd. Praha: Academia nakladatelství Československé akademie věd, 1982.
- [14] HREJSA, Ferdinand. *Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1912. 817 s.
- [15] HREJSA, Ferdinand. Luterství, kalvinismus a podobojí na Moravě před Bílou horou, in: *Český časopis historický XLIV*, 1938, s. 296-327.
- [16] CHAUNU, Pierre. *Dobrodružství reformace: svět Jana Kalvína*. Přel. Helena Webrová a Stanislava Kaňová. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2001. 124 s. ISBN 80-85959-84-4.
- [17] KROFTA, Kamil. *Duchovní odkaz husitství*. Praha: nakl. Svoboda, 1946. 2. svazek knihovny "Kulturní obzory" řada a, publikace č. 213.
- [18] KURIAN, George Thomas (ed.). *Nelson's New Christian Dictionary: The Authoritative Resource On The Christian World*. Nashville, Tennessee: Thomas Nelson, Inc. Publishers, 2001. 1008 pages. ISBN 0785243003.
- [19] LE GOFF, Jacques (ed). *Středověký člověk a jeho svět*. 1.vyd. Praha: nakl. Vyšehrad, 1999. 320 s. ISBN 80-7021-274-8.
- [20] LIVINGSTONE, Elizabeth A. (ed.). *The Concise Oxford Dictionary of the Christian Church*. 2nd edition. Oxford University Press, 2000. 643 pages. ISBN 0192800574.
- [21] MACEK, Josef. *Víra a zbožnost Jagellonského věku*. 1.vyd. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-265-8.
- [22] MAUR, Eduard: Pojetí národa v díle českých pobělohorských exulantů. In: *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku*. Sborník z konference

- konané v Muzeu města Ústí nad Labem ve dnech 5.-6.listopadu 1998. Red. HRUBÁ, Michaela. Vyd.1. Ústí nad Labem, Albis international 2001, s.174-183.
- [23]MOLNÁR, Amedeo. *Na rozhraní věků: cesty reformace*. Praha: Vyšehrad, 1985. 436 s.
- [24]MOLNÁR, Amedeo. *Valdenští: Evropský rozměr jejich vzdoru*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Kalich, 1991. ISBN 80-7017-384-X.
- [25]PÁNEK, Jaroslav. Moravští novokřtění: Společenské a politické postavení předbělohorských heretiků, sociálních reformátorů a pacifistů. In: ČČH 92, 1994, s. 242-256.
- [26]RAHNER, Karl. *Teologický slovník*. Přel. František Jirsa. Opravený dotisk 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. 439 s. ISBN 80-7113-212-8.
- [27]RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. 1. vyd. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X.
- [28]ROYT, Jan. Ikonografie Mistra Jana Husa v 15. až 18. století. In: Husitský Tábor SUPPLEMENTUM 1. Tábor: 2001. s. 405-451.
- [29]RUBINOVÁ, Miri. *Corpus Christi: Eucharistie v kultuře pozdního středověku*. Vybrané části přeložil Tomáš Nečas. 3.vydání. Cambridge University Press, 1993. ISBN 0521438055 (brožované).
- [30]SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Citadela*. Přel. Věra Dvořáková. 1. úplné vyd . Praha: Vyšehrad, 2002. 438 s. ISBN 80-7021-576-3.
- [31]STEMBERGER, Günter a kol. *2000 let křesťanství: ilustrované církevní dějiny*. Přel. Václav Frei...[et al.]. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 8071923885.
- [32]ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce 1: Doba vymknutá z kloubů*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-073-4.
- [33]ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce 2: Kořeny české reformace*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-074-2.
- [34]ŠMAHEL, František. *Jeroným Pražský*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1966. 240 s.
- [35]ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti : příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie*. 1. vyd. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 2002. ISBN 80-86466-00-0.
- [36]VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký, česká legenda*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta (Edice Kolumbus, sv. 128), 1993. ISBN 80-204-0358-2.
- [37]WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Přel. Miloš Havelka. 1.vyd. Praha: Oikoymenh, 1998. ISBN 80-86005-48-8.
- [38]ZWINGLI, Ulrich. *Počet z víry a výklad víry: Dva vyznavačské listy curyšského reformátora*. přel. J. B. Jeschke. 1. vyd. Praha: Kalich, 1953. 112 s.

7. Ediční poznámka

Při transkripci rukopisu modliteb jsem se držel *Zásad pro vydávání novověkých historických pramenů*, vydaných Ministerstvem vnitra v roce 2002. Zvláště pak pravidel, která jsou uvedena v hlavě IV., jež pojednává o přepisu česky psaných textů, a § 50, který se věnuje postupům pro přepis textů dokumentů vzniklých od počátku 16. století do roku 1848. Na výjimky či nejasnosti odkazuji v patřičných textových poznámkách pod čarou. Při přepisu jsem se pokusil zachovat i určité grafické prvky původního rukopisu, jako např. větší písmena nadpisů. Kde to bylo z textu možné posoudit, tam zachovávám i autorovo (či pisatelovo) členění na odstavce. Interpunkce byla doplněna podle dnešního úzu.

Digitalizovaný rukopis byl získán v Manuscriptoriu, jež slouží jako virtuální badatelské prostředí pro oblast historických fondů. Manuscriptorium je systém, shromažďující a zpřístupňující na internetu informace o historických knižních fondech, a je provázaný s digitální knihovnou digitalizovaných dokumentů.

Rukopis modliteb je součástí rozsáhlejšího pramenného textu, jenž je v Manuscriptoriu uváděn pod signaturou XXVI A9 a názvem *Václav Štefan Teplický: Agenda Správy a Posluhowánj Cýrkewnjho na Horách Kutnách, a další texty*. Jde o tzv. rukopis B, jenž je datován do první poloviny sedmnáctého století. Existuje ještě časově starší rukopis A se signaturou XVII G 26. Ten sice není digitalizován, přesto je společně s rukopisem B k dispozici v Národní knihovně ČR v Praze. Kompletní informace o rukopisu B, tak jak je uvádí Manuscriptorium, přikládám v přesném znění v příloze č.2, společně s kopií původního textu.

[Václav Štefan Teplický: Agenda Správy a Posluhowánj Cýrkewnjho na Horách Kutnách, a další texty]

Bibliografický popis (lang: CZ)

Uložení dokumentu

Záhlaví

Rozpis obsahu

1r-3v: prázdné

4r-111r: [Václav Štefan Teplický:] Agenda Správy a Posluhowánj Cýrkewnjho na Horách Kutnách. Autor je doplněn podle přípisu Mikuláše Jeníka Zásadského na fol. 113r

111v-112v: prázdné

113r-254r: Modlitby, na Ewangelia a Epistoly Nedělnj y Swátečnj přes celý Rok; vydané od K.: Wácslawa

Ssteffana Teplicského Archiděkana na Horách Kutnách. (dále rukou Jeníkovou) Podobně y Agenda Nápřed tu od něho Sepsaná gest, Muže Gistě Pobožného, Boha y Cýrkewnjch Služebnosti Horliwě Milowneho. A Prawdy Božj Kazatele wěrneho.

113r-113v: [Přípisky Mikuláše Jeníka Zásadského z Gensendorfu, jehož monogram N G Z G je v dolním rohu na fol. 113r]

221r-254r: Modlitby Na Swátky některých Swattých

233v-235r: Na den Památky¹⁵⁴ Mjstra Jusa [sic] a Mistra Jeron:[yma].

254v-259v: prázdné

Textová jednotka (n: 1)

Dochování

Doplňkové informace

Země Česká republika

Místo uložení Praha

Knihovna Národní knihovna České republiky

Signatura XXVI A 19

Titul [Václav Štefan Teplický: Agenda Správy a Posluhowánj Cýrkewnjho na Horách Kutnách, a další texty]

Datace 1. polovina XVII. století

Jazyk

originálu CS

Poznámka

Pergamenová vazba, současná, velmi jednoduchá, zdobená slepotiskem -

linkami. Na přední desce jsou písmena M P C P [= M. Pavel Crupius

Pacovský] a rok 1667. Na fol. 113r je monogram N G Z G [= Nicolaus Genik

¹⁵⁴ Zde jde o chybný přepis. V rukopisu se nepíše „Na den památky“, ale „*Na den památý*“. Pozn. autora.

(Jeník) Zásadský z Gemsendorfu]. Knihovna získala tento rukopis v roce 1958 darem Německé demokratické republiky.

Titul [Václav Štefan Teplický: Agenda Správy a Posluhowánj Cýrkewnjho na Horách Kutnách, a další texty]

Psací látka

Rozsah **Rozměry:** 16 x 9,8 cm 259 ff.

**8. Příloha č. 1: Paleografický přepis rukopisu
Modlitby na svátky některých svatých**

Modlitby na svátky některých svatých.

Na svatého Ondřeje.

Mat: 4.

Děkujeme tobě, ó Pane Ježíši Kriste, synu Boží, a spasiteli nášmi, že jsi se pro nás vtěliti, a jsa Bůh věčný v našem těle se zjeviti a nás vykoupiti, a spasiti ráčil.

A pro ohlášení všemu světu, toho předraheho spasení, povolal si prosté rybáře, a jim si svěřil síť Evangelium svého, aby jakož prvé ryby, tak potom lidi lovili, a je jako z moře hněvu Božího na břeh věčného života vytahovali: a posavad mezi námi čisté posluhování slova tvého, a svátosti ráčíš.

Přitom pak pokorně prosíme, ráčiž nám dáti, abychom důvěrným a poslušným srdcem tvé svaté slovo slyšeti, je zachovávat, pro tebe všechno odpouštětí hotovi byli a tebe následovali. Rozvážiž síť hříchův našich, a očistiž nás sobě, abychom tobě u víře pravé, a v pokojném svědomí každý v povolání svém sloužití mohli, jenž jsi Bůh a spasitel náš požehnaný na věky věkův. **Amen.**

K Nešporů[m]. Řím: 10.

Ó nejdobrotivější synu Boží, spasiteli náš, kterýž jsi Evangelium svaté své po všem světě k oučastenství jeho povolati ráčil.

Zatoť my děkující milosti tvé pokorně prosíme, ráčiž nám to dáti, ať tomu všemu srdcem k spravedlnosti věříme a ústy k spasení víry vyznáváme. Zachovejž mezi námi čisté učení tvé nejsvětější pravdy a učň nás poslušné Evangelium tvého svatého, abychom skrze ně pravé víry docházeli, a jméno tvé vzývající spaseni byli. Učiniž to, jenž jsi Pán Bůh všech a bohatý ke všem vzývajícím tebe, a požehnaný na věky věkův.

AMEN.

Na svatého Tomáše. Jan: 20.

Ó všemohoucí Bože a milosrdný nebeský Otče, kterýž víš, a znáš poklesky a pády naše, i příčiny jejich.

My před tvou Božskou milosti, vinni se dáváme, a pokorně poblouzeni a hříchy naše vyznáváme, a **u** víře Pana Ježíše Krista, tebe vzýváme, pozdvihniž nás, a obratiž nás k sobě samému, abychom Otce věčného i syna tvého jednorozeného **z** Ducha svatého Božskou poctou **ctíti**, a že jsi Bůh náš, a Pán náš, srdcem i ústy vyznávati, a v pravém

poslušenství tobě sloužiti mohli. Posvěcujž nás sobě i svatých shromáždění našich, abychom ta svědectví tvá slyšeli, jim věřili a rozum náš tajemstvím tvým poddávati.

Dej také, ať kázeň tvou s pozahanbením naším mile a trpělivě neseme.

Očistiž svědomí naše, abychom památku **nastávací** narození syna tvého milého hodně slaviti, a jakož zde, tak i v nebesích nejsvětější jméno tvé velebiti mohli, na věky věkův. Amen.

Jiná Efez: 3. Viz na svatého Jana Evange[listy]:

Na den obrácení svatého Pavla. Actor: 9. kap:

Ó předivný v moci a skutcích svých a přehojný v milosti, a dobrotivosti své, Pane Bože, Otče náš nebeský, kterýž víš a znáš, čas místo a způsob, obrácení, a povolání našeho, a rozum i vůli těch kteréž povoláváš, vnitřně Duchem svatým svým obnovuješ. Tak, aby i z protivníkův velikých, byli horlivi, jména tvého ctitelé, a odpůrci tvé upřímní milovníci, a stálí svědkové.

Tebě my ve jménu Krista Ukřížovaného a vzkříšeného důvěrně prosíme, předcházejž nás na cestě spasení našeho, a učiniž sobě nás nádoby milosrdenství tvého.

A ty, ó synu Boží, přejasný blesku nebeského Otce, osvěcuj rozum náš pravou a spasitedlnou známostí, a zapaliž srdce naše horlivou k tobě žádostí, promlouvejž k nám milostivě, a dobrotivě skrze Evangelium tvého svatého kázání tak, abychom zla předsevzeti opustíce vůli tvou k tobě oblíbiti a činiti mohli.

Posilniž nás proti všelikým protivenstvím pro jméno tvé svaté. Obratiž k sobě zkrvavělé nepřáteli pravdy tvé, a dejž jim požehnání pravé i obrácení spasitedlné, aby příkladem Apoštola svatého Pavla to, čemuž se protiví spolu s námi srdcem oblibovali ke cti a slávě milosrdenství tvého zde časné a potom v nebeské radosti věčné.

AMEN.

Na den obětování a k do chrámu. Luk: 2.

Ó přesvatý a neposkvrněný beránku, synu Boží, Pane Jezu Kriste, kterýž jsi při svém v chrámě obětování podle zákona chudou obětí vyplacován byl, abychom my skrze tebe a obět nejdražší těla tvého, a krve tvé k věčnému vykoupení přišli.

Děkujemeť milosti tvé za to, že jsi se tak pro nás, před obličejem Božím a vši Izraelské církve ponížiti ráčil.

Přítom pak tebe pokorně prosíme, smilujž se nad námi, a očistujž nás krví svou, abychom s chudými našimi oběťmi příjemní byli tobě i Otci tvému nebeskému.

Posvětiž nás Duchem svatým tvým, ó slávo Izraelská, abychom tobě sloužiti v tvém světle a spasení se těšiti, a v pokoji odsud propuštění jsouce s Otcem **tvým** i s Duchem svatým Boha pravého oslavovati mohli, na věky věkův. AMEN.

Jiná. Malach. 3.¹⁵⁵

Děkujeme tobě, ó jednorozený synu Boží, Pane Jezu Kriste, že jsi podle milosti tvé Otce tvého nebeského jako panovník do chrámu svého přijíti, a jsa Anjel smlouvy věčně nás s Bohem smířiti ráčil.

V toběť se jest pravé zalíbilo nebeskému Otci tvému, a my také v tobě všechny naše libosti a doufání složené máme.

A protož také důvěrně prosíme ráciž skrze krev tvou, nás sobě očišťovati a Duchem svatým posvěčovati, abychom nad zlato stříbro čistší nalezeni byli, a tobě oběti rtův našich spravedlnosti obětovali.

Ó přijmiž a zachutnejž tobě oběti naše duchovní, a v pokoj svědomí naše, abychom se nelekali posledního dne příchodu tvého, ale na něj s potěšením očekávali, a potom s tebou do slávy nebeské přišli, a s Anjely tvými svatými tě oslavovali. Amen.

Na den svatého Matěje. Skut: 3.

Díky vzdáváme, ó všemohoucí Bože, věčný Otče Pána našeho, Ježíše Krista, že jsi skrze téhož syna tvého milého posluhování Evangelium svatého naříditi, a k doplnění počtu dvanácti¹⁵⁶ apoštolův, losem svatého Matěje, ukázati ráčil, a posavad mezi námi v těchto zemích a krajinách učitelé jedni druhých posíláš, a slovem svatým svým církvi sobě **ohražuješ**.

Ráciž prosíme všechny ty, kteříž nás a pravdu tvou zrazují, daleko od nás vzdáliti, a dejž nám správce dobré podle srdce tvého.

Naplniž nade všemi námi hlas pravdy syna tvého milého, Krista Ježíše, Otče, kteréž jsi mi dal, neztratil jsem z nich žádného, a žádný z nich nezahynul, jedině syn **zatracení**.

¹⁵⁵ Zde jde o odkaz na Knihu Malachiáše, kap. 3. Dnes se užívá značení Mal. 3. Pozn. autora.

¹⁵⁶ V původním textu je použita řadová číslovka, tj. „12.“ Pozn. autora.

Ó uslyšiš tuto modlitbu naší tak, jako jsi slyšel dne prvotní církve tak, abychom vždy **o** víře a pravdě tvé prospívati v pobožnosti, běh života našeho konali. Potom **hlasům** svatých tvých v nebe se dostati mohli, pro čest a slávu jména tvého požehnaného. Amen.

Jiná. Mat: 11.

Ó nejdobrotivější Otče a nejmocnější Pane nebe i země, děkujeme tobě a chválíme tě skrze Ježíše Krista, syna tvého milého, že jsi tajemství království tvého nebeského před moudrými a opatrnými, zde v světě ukrýti, a nám maličkým tvým zjeviti ráčil.

Jistě, Otče, neboť se tak zalíbilo před tebou i tobě, synu Boží, Pane náš, Ježíši Kriste, děkujeme že jsi nás bídne a břemenem hříčův **obtíže** k sobě povolati a pod své svaté jho **uvésti** ráčil, kdež bychom známosti **o** víře pravé v tebe a v tichosti i v pokoře se učili, a tak k věčnému životu přišli.

Ó posvěcuž nás Duchem svým svatým, a zjevujž nám sebe i svatého Otce nebeského.

Učiň polehčení životu našemu, a potěš všechna zarmoucená srdce, kteréž pro těžkost hříčův lkají, a po tvé Božské milosti touží, proměň také pláč a práci obtížnou v plesání a zármutek v potěšení, jenž jsi pravý Pán náš s Otcem svým i s Duchem svatým požehnaný na věky věkův. Amen.

Na den početí Kri[sta] Pá[na]. Luk: 1.

Ó předivný v řadách a v skutcích svých, Pane Bože, Otče náš nebeský, díky vzdáváme milosti tvé, že jsi podle milostných slibů a věrných předpovídání jednorozeného a nejmilejšího syna tvého na tento svět poslati, a jeho přesvaté početí skrze Anjela svého Marii Panně zvěstovati dáti ráčil. A tobě, synu Boží, Pane a spasiteli náš, děkujeme, že jsi přijal v jednotu osoby své Božské naše lidské přirození, a jsa Bůh pravý, a syn nejvyššího, syn člověka jsi učiněn, aby byl naším milým spasitelem, a na stolici Davidově, a v domě Jakobově na věky královal.

Též i Duše svatý, chválů vzdáváme milosti tvé, že jsi předivnou mocí svou v životě panenském, to přesvaté početí v Kristu Pánu působil a konal.

Ó předivné Boha v našem lidském zjevení, nevymluvné přitom skutků Ducha svatého **zastínění**.

Protož my, ó jediný Bože, milosti tvé důvěrně a pokorně prosíme, ráciž naše hříšné početí, a narození svým očistiti, nás sobě posvětití, abychom **o** víře a poznání tvém podle slova tvého tobě sloužili.

Přijmiž nás pokorně před tvou Božskou velebností a poslušné i **v** **p** **o** **v** **o** **l** **n** **é** k všelijakým skutkům tvým příkladem Blahoslavené Marie Panny, abychom s ní pravého blahoslavenství docházeti i požívati mohli, a tebe chváliti a oslavovati na věky věkův. Amen.

Jiná: Izaj: 7.

Děkujeme tobě, Pane Ježíši, Otče náš nebeský, věrný a pravdomluvný, že což jsi našim rodičům prvním, a patriarchům svatým zaslíbili, a skrze proroky často opakovali ráčil, ó poslání syna svého na tento svět k spasení a vykoupení našemu to jsi v času uloženém naplnil a vykonal, když to skrze předivné početí a porod panenský syn tvůj milý, v našem těle se zjevil.

Onť jest ten Immanuel pravý, toť jest¹⁵⁷ s námi Bůh silný, mezi tebou a námi prostředník, a smírce dostatečný.

A protož my ve jménu jeho tebe důvěrně prosíme, a vzýváme, ráčiž Duchem svatým svým nás posvěcovati, abychom **s** věrným domem Davidovým tobě sloužiti mohli, milosti tvé vděčně požívali, a o tvých přemilostných slibích nepochybovali, jenž jsi Bůh náš pravý a požehnaný na věky věkův. Amen.

Na den svatých Filipa a Jakuba. Jan: 14.

Ó milostivý spasiteli náš, synu Boží jednorozený, děkujeme milosti tvé, že jsi ná[s] k sobě přitahnauti, **v** **ě** **r** **o** **u** pravou obdařiti, a naše zarmoucená svědomí pokojem Božím potěšiti, a k věčným příbytkům v dům nebeského Otce naději dáti ráčil, pokorně prosíme, poněvadž cesty mimo tebe k Otci jiné není, dejž nám ji stále v tobě viděti, tebe následovati, tebe se přidržeti a skrze tebe k životu věčnému přijíti.

Ozjevujž nám v sobě samém laskavý obličej Otce svého, abychom v tobě milosrdenství jeho poznávali a oslavovali ve jménu tvém v prosbách a žádostech na nich **o** **s** **l** **y** **š** **á** **n** **i** byli, a potom za tebou do nebeské vlasti přišli, a kdež jsi ty i my s tebou byli, a potom tě i Otce svého i Ducha svatého Boha našeho jediného chválili na věky věkův. AMEN.

Jiná. Izaj: 28. Actor: 4.

¹⁵⁷ V původním textu je tato část uvedena zkratkou „t.j.“. Pozn. autora.

Řím. 9.

Ó nejdobrotivější Bože, a věčný Otče Pána našeho, Ježíše Krista, děkujeme tobě, že jsi nás, jenž jsme byli, jako hosté a příchozí k spolků a k měšťánství volených a věřících tvých povolati, a na základů Prorockém a Apoštolském, kdež jest ten gruntovní uhelný kámen Kristus Ježíš mocně vzdělati ráčil.

Přítom důvěrně a pokorně prosíme ráciž přítomen býti vždycky dílů tvému i při našem spasení, a ráciž skrz Ducha svého svatého, a zřízení užívání daru jeho mezi námi příbytek svůj, milostivě rozšiřovati, jeho posvěcovati a stále utvrzovati. Kdež bychom tě pro mnohou milost tvou zde chválili, a potom i v nebesích oslavovali na věky věkův.

AMEN.

Na den narození svatého Jána Křtitele. Luk. 1.

Ó pozeňnaný Pan Bůh Izraelský, kterýž jsi navštívil a vykoupení učinil lidu svému, a v domů Davida služebníka svého, vyzdvihl jsi nám **rob** spasení našeho.

Ó nevýmluvná milosti nebeského Otce, ó předivné k nám stvoření, snížení syna Božího, kterýž aby nás z rukou nepřátel našich, a toho, jenž nás nenávidí vysvobodil z výsosti nebeské přišel, a naše přirození přijal. Protož my milosrdenství tvého, kteréž jsi při nás zveličil, vděční jsouce tobě, Pane Bože, všecku moc a čest spasení našeho připisujeme.

A pokorně prosíme, rač nás Duchem svatým tvým naplniti, a srdce i ústa naše nastrojiti, abychom tě jako onen pobožný Zachariáš hodně chváliti mohli.

Ráciž také nás k sobě k službě své posvěcovati, abychom před svatým obličejem tvým po všeckny dny života našeho v svatosti a spravedlnosti sloužiti mohli. Budiž ruka tvá k ochraně naší nad námi, a nad dítkami našimi.

A pro syna tvého nejmilejšího před jehož to tváří Ján Křtitel, předešel připravovati cesty jeho, obdařiž známostí spasitedlnou k dojití odpuštění hříchův našich, abychom z stínů smrti vykročíce a spravené majíce nohy naše na cestě pokoje, po životů milosti k životu věčné slávy přišli, a tebe z milosrdenství tvého oslavovali na věky věkův. Amen.

Jiná. Izaj: 49.

Děkujemeť tobě všemohoucí a dobrotivý Pane Bože, Otče náš nebeský, že jsi dalekým ostrovům a národům předivnou milost svou zjevil, když jsi syna svého na tento svět

poslati a před tváří jeho Jána Křtitele předchůdci hned od životá Matky k tomu nastrojiti ráčil, aby čas milosti da[] i spasení a vysvobození ohlašoval, k snížení všech, neřádě se zvyšujících a ku pozdvížení pokorných.

Ó ráciž i v našem národu i mezi námi skrze Ducha svého svatého, spasení své konati tak, abychom v Kristu Pánu, synu tvém milém, jenž jest vykoupeni všech duchovních Izraelitů ospravedlnění skrze pravou víru docházeli, a potom k oslavení nebeskému přišli, kdež se tobě děje jedinému Pánů Bohů našemu čest a chvála ustavičná na věky věkův. Amen.

Na den svatých Petra a Pavla. Mat: 16.

Ó věčný a jednorozený Pane náš Ježíši Kriste, děkujeme milosti tvé, že jsi nás a všecku církev na samém sobě mocně založiti, a proti branám pekla v ochranu svou vzíti ráčil.

Tebě my jako i apoštol svatý Petr i jiní podle zjevení Otci nebeského velebíme, a vyznáváme, že jsi Kristus syn Boha živého.

A protož také důvěrně prosíme, ráciž nám milost svou a blahoslave[n]ství pravé v posluhování církevním vyhlašovati, a podle těla svědomí naše hříchy svázané rozvazovati, očišťovati, potěšením zvláštním Ducha svého svatého, i **drahým** jeho pokojem dařiti tak, abychom se tebe zde stále přidržeti, a potom v nebesích vyznávati a oslavovati mohli **věčně. AMEN.**

Jiná. Skut: 12.

Ó všemohoucí Bože a dobrotivý nebeský Otče, kterýž jsi modlitbu církve Jeruzalémské za vysvobození Petra apoštola slyšeti, a jej skrze Anjela svého zázračně z žaláře vynésti ráčil.

Děkujeme tobě, že až posavad církev svou proti ukrutné [?] moci světa chrániti, a předivně proti všemu usilování a očekávání nepřatel zkrvavělých zachovávatí ráciž.

Prosíme milosti tvé důvěrně, neopouštějž nás uprostřed protivenství a pokušení postavených, slyš modlitby naše i vši církve lidu tvého a učiniž žádostivé vysvobození služebníkům tvým. Ráciž i žaláře a smrt mučednickou osladčovati všechněm pro pravdu tvou trpícím, ať příkladem jejich jiné v stálosti utvrzují, abychom pozdějších zármutcích a utrpeních přišli k věčné radosti a slávě, **kdež** bychom tebe Boha našeho, Otce syna i Ducha chválili a velebili na věky věkův. Amen.

Na den navštívení Panny Marie. Luk: 1.

Ó nejdobrotivější Pane, Ježíši Kriste, jenž jsi syn Boží, a podle svědectví svaté Alžběty požehnaný plod života Marie Panny.

Děkujeme milosti tvé, že jsi nás, v jednotu osoby tvé, lidské přirození přijít, a jsa Pánem všeho, nám jsi službu k věčnému spasení učiniti ráčil.

Ó předivnou milostí jest nám to, aby ty, Bože náš, a Pane náš, přišel k nám do oudolí pláče. Protož za to se vši vděčností děkujeme, důvěrně a pokorně prosíme, ráčiž nás vždy laskavou přítomností svou navštěvovati, a Duchem svatým svým posilňovati, abychom, slyšíce hlas potěšení, tvého svatého slova v uších našich, radostí v srdcích našich před tebou plesali.

Ó velebiž duše naše Pána tvého, a veseliž se duch náš v Bohu spasiteli našem.

Nebo netoliko milosti plné, ale i moci předivné v rameni našem dokazoval, a to k zvýšení všech pokorných, a k potlačení všech pyšných srdcí, podle slibův otcům našim učiněných.

Jemuž z nevymluvného milosrdenství jeho, budiž čest a chvála na věky věkův. Amen.

Na den památný Mistra Husa¹⁵⁸ a Mistra Jeron[ýma]: Mat: 23.

Děkování tobě činíme, Pane Bože všech národův, a lidí i jazykův stvořiteli a správce, že jsi národu našemu českému o velikých temnostech, světlo evangelium svatého zjeviti, a učitele věrné, muže moudré a osvícené Mistra Jána Husa, a M. Jeronýma, i jiné k posluhování spasitedlnému poslati ráčil.

A vždy ještě až posavad dílo své začaté mezi námi podivné zachovávaš proti mnohým odpůrcům domácích i cizích nepřátel.

Ó dejž nám, prosíme, té tvé milosti vděčně býti, abychom prodavačům a vylévačům krve spravedlivé podobní nebyli, a tak hněvu tvého i pomsty spolu s nimi nésti nemuseli. Zastaviž mezi námi krvavé mordy světa, a shromáždijž nás, ochraňuj, proti nepřátelům a jich ukrutné moci, tak jako shromáždjuje a skrývá slepice pod křídla svá kuřátka; nedopouštějž na národ náš – a království toto České,¹⁵⁹ aby v něm popírána byla tvá pravda svatá. Ale zachovej v něm čisté učení a horlivé milovníky, kazatele i posluchače té své nejsvětější pravdy: Abychom i s potomky našimi jí se přidržeti, a tobě

¹⁵⁸ V původním textu je místo „Husa“ uvedeno „Jusa“. Pozn. autora.

¹⁵⁹ V rukopisu autor píše „Čezské“. Pozn. autora.

Bohu našemu v Duchu a pravdě sloužití, a věčně spasení býti mohli, skrze Ježíše Krista Pána našeho. Amen.

Jiná. Mat. 10.

Chválu vzdáváme tobě, ó milostivý Pane a spasiteli náš, Jezu Kriste, kterýž jsi Mistra Jána Husa, a Mistra Jeronýma v prostřed temnosti Antikristových vzbuditi, a známosti i horlivosti při pravdě tvé obdařiti, a je za svědky i mučedníky v národu našem vystaviti ráčil.

Oniť jsou šli jako ovce k roztrhání svému, od hltavých vlků na sněm vydání i odsouzení k smrti ohně, pro Evangelium tvé svaté v duších svých [jati], lkali jako holubice.

Srdce jich hořela milostí pravdy, ústa jejich plná Ducha tvého výmluvností a těla jejich podnikla těžká trápení a bolesti. Posilniž prosíme, i nás, abychom pro jméno tvé nenávisť světa trpělivě a mile nésti mohli, a v pravdě tvé až do konce setrvajíce, spasení a života věčného došli, a tam s houfy svatých Anjelův a mučedníkův i vyznavačův tvých tebe chválili a oslavovali na věky věkův.

AMEN.

Na den svaté Markéty. Mat: 25.

Ó synu Boží, Pane Ježíši Kriste, jenž jsi ten převzáctný poklad a předrahá perla před obličejem Otce tvého i církve své, takže kdož tě nalézají a mají dosti mají, a svým srdečným doufáním při svém spasení v tobě odpočívají.

Děkujeme tobě, že jsi se nám také zjevil, nalézti dal **a v vyrčení svaté** Evangelium tvého. A nařídil jsi posluhování církevní, aby nás jako **sít[i]** a vrší přitáhl k sobě k břehu věčného života.

Ráčiž, prosíme, v té milosti tvé nás vždy stále zdržovati, táhniž nás po sobě, ó naděje věčného zboží! Obratiž z nebe žádost srdce našeho, ó poklade nebeský!

A nezamítejž nás jako zlých ryb do moře věčného hněvu, ale učiniž nás nádoby milosrdenství svého po životů pak milosti této, a uveď v život věčné slávy. Kdež bychom tě s Otcem tvým i s Duchem svatým chválili a velebili.

Amen.

Na den rozeslání dvanácti¹⁶⁰ Apo[štolů]: Řím: 8.

Viz na svatého Ondřeje. Mat: 10.

Děkujeme tobě, Pane¹⁶¹ Bože, neb: Otče, že jsi syna svého milého Pána našeho, Ježíše Krista, na tento svět pro vykoupení naše poslati ráčil.

A aby tvá milost, netoliko v národu židovském, ale po všech končinách země ohlášena byla, dvanácte apoštolův, a potom i jiné služebníky církve jsi vyvolil a povolal, a až posavad služebnost církevní v krajinách a zemích těchto, i mezi námi zachovávati a chrániti ráčíš.

Dejž nám, prosíme, s mnohou vděčností požívati, abychom tak u víře pravé a pokání, spasitedlném vzdělávani byli.

Ó vzdělávejž mezi námi a z nás království své duchovní, darujž spravedlnosti, pokojem a radostí svědomí naše, abychom účastností těch darův předrahých, podělení jsouce milosti tvé zde stále požívali, a potom k životu věčné slávy přišli a jméno tvé chválili a velebili.

AMEN.

Jiná. Mat: 28.

Ó synu Boží, nejmilostivější pane a spasiteli náš Ježíši Kriste, jenž máš moc na nebi i na zemi.

Děkujemet milosti tvé, že jsi předrahý skutek vykoupení našeho šťastně vykonati a Apoštoly své za učitele pravé a jisté vyzdvihnouti a dáti ráčil, aby Evangelium tvé svaté mezi všemi národy ohlašovali křtem svatým i večerí předrahou věřícím a kajícím sloužili, na svědectví a jistotu věčného spasení, a to vše podle učení a přikázání tvých.

Ráčiž, prosíme, mezi námi vždy dále služebnost církevní zachovávati.

A podle zaslíbení tvého nás neopouštěj, ale s námi a se vši církví tvou zůstávati až do skonání světa.

Učiniž to, jenž jsi Bůh pravý a věčný s Otcem i s Duchem svatým chválihodný na věky věkův.

AMEN.

¹⁶⁰ V původním textu je použita řadová číslovka, tj. „12.“ Pozn. autora.

¹⁶¹ Rukopis zde uvádí oslovení jen ve zkratce „P. Bože“. Pozn. autora.

Na den svaté Marie Magdalenské. Luk. 2.

Ó synu Boží, nejmilostivější pane a spasiteli Ježíši Kriste.

Děkujeme tobě, že jsi všem hříšníkům kajícím přístup k sobě učiniti, a jim z pouhé milosti Otce svého, a zásluhy své odpuštění hříchův zvěstovati, a spravedlnost svou, skrze nástroj víry jejich přivlastniti ráčil.

Ó dejž nám prodlužilým služebníkům a služebnicem tvým, jako i této hříšníky srdce kající, tahniž nás po sobě žádostí pravou, odvratiž od zlého mysl, srdce myslí i údy naše, a čímž jsme předešle zhřešili, dejž ať vším tím v nejnižší pokoře tobě sloužíme.

A pro tvou velikou milost nám k spasení učiněnou, dejž ať tě zase milujeme, a v došlém skrze víru ospravedlnění tobě sloužíme, před tebou pokojného svědomí a žádosti Ducha svatého požíváme.

Vypudiž z srdce našeho Farizejské skutky, vlastní doufání a spoléhání, abychom zahanbeni a potupeni na tvém soudu nebyli.

Učiniž to, jenž jsi spasitel náš milostivý s Otcem i s Duchem svatým Bůh pravý, a požehnaný na věky věkův. Amen.

Na den svatého Jakuba. Mat: 20.

Děkujeme tobě, ó synu Boží, spasiteli náš, že jsi pro nás kalich hořkých utrpení píti, a křest přetěžkých bolestí a smrt podstoupiti, a potom pravici Otce svého obdržeti ráčil.

Prosíme dobrotivě, ráčiž skrze Ducha svatého tvého mdlobě naší spomáhati, abychom v království tvém ne tělesných, ale duchovních věcí vyhledávali.

Posilniž nás, abychom všickni v našem rytěřování, a rozdílých povoláních, pili kalich protivensství, s trpělivostí, a křest zármutků podnikali v stálosti, a potom jakož nám od Otce tvého nebeského z milosti, předivné připraveno jest místo v království nebeském. Ráčiž nás tam za sebou šťastně přivésti, abychom tě s nebeskou říší chválili a velebili.

AMEN.

Jiná: Řím: 8.

Ó nejmocnější a nejdobrotivější Pane Bože, Otče nebeský, kterýž jsi všem milujícím tebe zaslíbiti ráčil, že jim všechny věci k dobrému sloužití mají.

Děkujeme tobě, že jsi nás podle věčného uložení tvého k tak veliké milosti povolal, abychom jsouce v Kristu synu tvém milém předzvěděni a předzřízeni, a skrze Evangelium svaté tvé, povolání tvému povolili, a skrze pravou víru ospravedlnění dojdouce, v jisté naději budoucího oslavení očekávali.

Ó ráciž, prosíme, odtud skrze Ducha svatého tvého v srdce naše pravé potěšení proti ďáblu žalobám jeho a hrůzám soudu tvého dávati.

A ty, ó synu Boží, jenž jsi prostředník a orodovník pravý a dostatečný, zásluhou a přimluvou svou ráciž nás zastupovati, abychom v tobě a skrze tebe ostáti, a skrze moc lásky tvé všechny překážky a věci protivné přemoci, i do slávy tvé nebeské se dostati mohli. Jenž jsi Bůh pravý a požehnaný na věky věkův. Amen.

Na den proměnění Krista Pána. Mat: 17.

Ó synu Boží jednorozený, jenž jsi přestkvoucí, blesk slávy, a obraz Otce tvého nebeského.

Děkujeme tobě, že jsi před svatými lidmi z obojí církve, skrze předivné a slavné proměnění své budoucí slávu svou i naší zjeviti ráčil, abychom skrze to příkladem tvým všelike zármutky až i tu smrt sobě osladčovali, a v naději života budoucího udatně rytěřovali.

Ó jistě, ty jsi ten syn jednorozený, a nejmilejší v němž se Otci nebeskému dobře zalíbilo, kteréhož my, jsme povinni poslouchati.

Pročež také se vši důvěrností pokorně žádáme, ráciž nás a všecku církev na tomto světě v těchto nestálých stáncích zachovávat, v pravdě své posilňovat, a před nepřáteli ukrutnými chrániti a potom do stánkův nebeských uvést, kdež bychom tě v slávě nebeské s Mojžíšem s Eliášem a s houfy prorokův, a Apoštolův i všech věrných ctitelů tvých chválili a oslavovali na věky věkův. AMEN.

Jiná. 2.Petr: 1.

Ó předrahý spasiteli náš, Pane Jesu Kriste, kterýž jsi při svém na hoře svaté proměnění čest a slávu od Otce nebeského, skrze slavné ohlášení, že jsi syn jeho milý, v němž mi se dobře zalíbilo, přijíti ráčil. Prosíme milosti tvé ráciž nás bleskem jasné pravdy své osvécovati, a učením prorockým a apoštolským jako svíci v temném místě hořící spravovati, až by v srdcích našich jako denice známost tvá se osvítila.

Učiniž nám známou moc, a příchod svůj poslední, abychom básněmi vtipně složenými oklamáni nebyli, ale na sliby tvé spoléhající, dokud nepřijde běh složení

stánků našich, vespolek se probuzovali, a napomínali k pobožnosti a bedlivému na příchod tvůj očekávání, a potom s tebou do slávy tvé nebeské přišli, a tebe chváliti a oslavovati mohli na věky věkův. AMEN.

Na den svatého Vavřince. Jan: 12.

Děkujeme tobě, ó nejmilejší spasiteli náš, Pane Ježíši Kriste, že jsi jako zrno pšenice¹⁶² skrze utrpení své a smrt svou do země vpadnouti, a zase od mrtvých s mnohým užitekem vstáti ráčil.

Přítom milosti tvé pokorně prosíme, dejž nám srdce věřící a v tebe doufající, abychom tebe nadevšecko milovali, tobě sloužili, a pohanění pro jméno tvé od světa mile a trpělivě nesli.

Dejž nám také nenáviděti hříchy, a zhladiž mocí smrti své viny všeliké, a skrze hodnost krve své očist nás tak, abychom tebe v svatosti sloužili a potom počtění byli, od Otce tvého nebeského i došli života věčného, kdež bychom tě chválili a velebili. AMEN.

Jiná. 2.Kor: 9.

Děkujeme tobě, ó všemohoucí Bože a milosrdný Otče nebeský, kterýž dáváš símě rozsívajícímu a chléb jedoucímu, že jsi milost v církvi své rozmnožil, a požehnáním svým duchovním i tělesným nás opatřil.

Prosíme ráčiž mezi námi dobrotivě vzbuzovati, ty kterýž by z hojnosti statkův svých štědře chudým almužny dávali, pro rozkaz tvůj a zaslíbení hojné odplaty.

Zachovejž také mezi námi vděčnost k dobrodincům našim, aby skrze to bylo dík činění jménu tvému svatému.

Nejvíce pak bohatství a milosrdenství tvé rozšiřujíc mezi námi, abychom z toho, oslavovali jméno tvé zde v této smrtnosti potom pak v nebeské slavnosti na věky věkův. Amen.

Na nebevzetí Panny Marie. Luk: IV. 10 ka[pitola].

¹⁶² Zdá se, že v rukopisu pisatel nejdříve uvedl „zrno pšeničné“, a pak tuto koncovku přeškrtl. Píšeme tedy „zrno pšenice“. Pozn. autora.

Děkujeme tobě, ó všemohoucí a věčný Bože, a dobrotivý Bože náš nebeský, za tvá mnohá a veliká dobrodiní, a nejvíce, že jsi syna svého milého na tento svět poslati ráčil.

A tobě synu Boží, pane a spasiteli náš, děkujeme, že jsi k nám lidem přijít, a pro nás zde chudobu a nouzi trpět, až i hostem bývat ráčil, hospodu ne u vzácných tohoto světa, ale u chudých, nízkých a v tebe věřících mívaje, aby jim místo pokrmů a pohodlí tělesného slova života, k duchovnímu sycení a věčnému spasení kázal.

Prosíme milosti tvé, ráčíž i v srdcích našich skrze víru přebývat, a nás vnitř v srdcích Duchem svatým tvým a zevnitř slovem spasitelným poučovat.

A dejž nám při tobě dobrou stránku vyvoliti, kteráž by od nás odňata nebyla. Jenž s Otcem i s Duchem svatým živ jsi a sedluješ na věky věkův. Amen.

Na den svatého Bartoloměje. Luk: 22.

Ó nejmocnější Bože, a Pane panujících, a králi kralujících, kterýž ze všech národů země církev svou svatou shromáždovati ráčíš.

Děkujeme milosti tvé, že jsi nás k té pravé církvi své pod správu duchovní nejmilejšího syna svého povolati ráčil. Aby on jsa král nebeské slávy, zde nám službu k věčnému spasení konal. A my věřící v něho, abychom království nebeského účastenství došli.

Přitom prosíme, ráčíž podle rozdílu učiněného správu církevní i světskou v svém opatrování míti tak, aby v církvi tvé nebylo tyranského nad svědomím panování, ale tichá, a pokojná služba povolaných služebníků tvých, kteříž by slovem a svátostmi sloužili a v protivenstvích stálosti dokazovali, a potom podle tvého zaslíbení, a závadků Ducha svatého s tebou v království tvém slávy nebeské požívali, na věky věkův. AMEN.

Jiná. 2 Kor: 4.

Ó nejdobrotivější Pane a spasiteli náš, Jezu Kriste, děkujeme milosti tvé, že předrahý poklad Evangelium svatého skrze nestatečné nádoby hliněné i Apoštoly, a jiné služebníky své lidskému pokolení zjevovati ráčíš, aby vyvýšenost díla tvého, a spasení našeho, samé milosti, a moci tvé Božské ne nám lidem hříšným přivlastněna byla.

Ráčíž, prosíme, v církvi tvé a v posluhování svátostí přítomnost svou zjevovati, a všeliké protivenství ouzkosti a s soužením tak řídit a spravovati, abychom od nich pohlceni nebyli.

Neopouštějž nás, a nezamítej od sebe, abychom nezahynuli, ale dejž nám s potěšením na těle našem nésti mrtvení tvé, tak aby i život tvůj na nás zjeven byl, ke cti a chvále nejsvětějšího jména tvého požehnaného na věky věkův.

AMEN.

Na den stětí svatého Jana. Mar: 6.

Ó předivný v moci a dobrotě své, Bože, Otče náš nebeský, kterýž i krvavé týrání do času snášeti i věrné služebníky své v moc jejich vydávati ráčíš, aby osvědčil, že po tomto životě život věčný **jest** v kterémžto zase dobrým dobře, zlým pak zle bude.

Prosíme důvěrně a pokorně milosti tvé, dejž nám víry pobožnosti, horlivosti a stálosti v pravdě tvé, v trestání bludův a hříchův nesloužiti. Ale příkladem svatého Jana Předchůdce syna tvého milého následovati. Propůjč církvi své věrné pěstouny, a ochraňujž dobré a ukrutného Herodesy zapuzuj. Požehnávej poctivým a řádným manželům, ale neřády všeliké a nečistoty od nás odvracuj. Dejž dítky a mládež pobožnou, kteráž by ne marnostem světa, ale známosti spasitedlné a ctnostem svatým cvičená byla.

A potom nás i pobožné vůdce naše, skrze soužení a pokušení vložená přivediž do království svého, kdež bychom tě chválili, a oslavovali na věky věkův. Amen.

Jiná. Žid: 11.

Děkujeme tobě nejmilostivější Pane Bože, Otče náš nebeský, že skrze mnohá utrpení a pokušení i rozličné smrti svatých nám vzkříšení, soud budoucí, i život věčný osvědčovati ráčíš.

Prosíme milosti tvé, dejž nám příkladů víry, pobožnosti a svátosti svatých svých následovati, abychom dobrý boj bojujice za nimi do slávy tvé nebeské přijíti mohli. Vdělávejž mezi námi církev svou a zastaviž ukrutné vraždy světa. A všem pro tebe a svatou pravdu trpícím buď přítomen a jich posilňuj, aby pro naději budoucí vzkříšení uložený boj vystáli a po tomto vítězství slavné odplaty v nebesích požívati mohli. Na věky věkův. Amen.

Na den narození Panny¹⁶³ Marie. Mat: 1.

Ó nejdobrotivější Pane¹⁶⁴ Bože, Otče náš nebeský, děkujeme milosti tvé, že jsi podle zaslíbení svých jednorozeného syna svého na tento svět poslati, a to což rod tělesný, a jakákoliv povrchní sláva světa dáti nemůže v něm jsi nám složití ráčil, aby každý věřící a kající v něm rodu nového duchovního požívati a k věčnému spasení přijíti ráčil. Přitom pak důvěrně a pokorně prosíme, dej nám toho všeho vděčně k prospěchu našeho spasení, požívati, a v novém duchovním rodu utvrzujž nás, abychom svatými Patriarchy pobožnými králi a Vévodami, i se všemi vyvolenými a věřícími tvými, v Kristu Pánu, synu tvém milém, doufali, a v něm zde milosti tvé stálé okoušeli, potom pak slávy a radosti blahoslaveného života došli. Kdež bychom tě, Otce nebeského, i syna tvého milého i Ducha svatého chválili a oslavovali. Amen.

Jiná. Efez: 4.

Ó pravý a věčný synu Boží, Pane náš, Jezu Kriste, děkujeme tobě, že jsi pro nás do nejnižších stran země s[e]stoupiti, a zase vysoko, nade všecka nebesa vítězně pro štědré dary tvými naplnění vši církve vstoupiti ráčil.

Ó předivná tvá milosti! Kteréž podle míry obdarování tvého spasitedlně požíváme. A protož také vždy důvěrně a pokorně prosíme, aby jakož jsi prvotně církvi dal Apoštoly, Proroky, Evangelisty, Pastýře a Učitele, tak i nyní všechny věrné učení prorockém a apoštolském utvrzovati, a všemu dílu služebnému požehnavati ráčil.

Učiniž to pro slávu svou, vzdělání církve své, jenž jsi živ a kraluješ, na věky věkův. Amen.

Na den svatého Michala. Mat. 18.

Děkujeme tobě, Pane Bože, Otče náš nebeský, že jsi pro vykoupení naše, jednorozeného a nejmilejšího syna tvého na tento svět, poslati a nám skrze něho příklad pokory k následování na Pacholátku malém ukázati ráčil, abychom v království duchovním církve tvé pokorně o sobě smýšleli, a škodlivého pohoršení jedni druhých se varovali.

Potom i za to chválu milosti tvé vzdáváme, že jsi nám i těm maličkým dítkám našim nařídil, Anjeli svaté k strážní a k ochraně, proti všeliké ďábelské zlosti, a

¹⁶³ V původním textu je jméno Bohorodičky uvedeno jen ve zkratce „*P. Marie*“. Pozn. autora.

¹⁶⁴ Rukopis zde opět uvádí oslovení jen ve zkratce „*P. Bože*“. Pozn. autora.

jakýmžkoliv nebezpečenstvím, abyť kterýmž jest obrácena tvá laskavá tvář, a na níž Anjelé v nebeských patří, **tu** i oni rádi a ochotně sloužili.

Ó ráčiž i nyní i potom vždycky milostivý obličej svůj k nám obracet, a nás v Kristu ospravedlňovati. Dávejž a posílejž nám Anděly svaté své duchy čisté, jenž jsi Bůh pravý a požehnaný na věky věkův. Amen.

Jiná zjevení. 12.

Ó nejsilnější a nejnepřemoženější synu Boží, Pane Ježíši Kriste. Kníže a vůdce Anjelův i lidí, kterýž od světa počátků boj vedeš proti ukrutnému nepříteli ďáblů, nad nímž jsi i vítězství v krvi své obdržel.

Ty jsi ten pravý Michal, a kníže lidu svého Božího, aniž jest kdo také, jako ty Bůh silný.

A protož my se v tvou péči a ochranu poroučíme, a prosíme bojujž i za nás proti těmž ďáblu draků a velikému ďáblů hadů starému a satanů všecken svět a okršlek svodícímu.

A poněvadž on jakožto žalobník náš a bratří našich žaluje před obličejem Božím, ráčiž ty **zase i** nás zastupovati, a tvář Boží laskavou k nám obracet.

Posilňujž nás moc svou shůry nebeské, abychom skrze krev tvou, jakožto beránka tichého, a skrze slovo svědectví tvého **zvítězili**, a nejslavnější vítězství tvé se všemi v nebesích přebývajícím chváliti mohli, zpívající, a i spasení a moc Krista jeho, i nyní i vždycky na věky věkův. Amen.

Na den svatého Lukáše. Luk: 10.

Děkujeme tobě, ó nejmilostivější synu¹⁶⁵ Boží spasiteli náš a správce domů církve nejvěrnější a nejbedlivější, že jsi netoliko nás vykoupiti a spasiti, ale také i posluhování církevní naříditi, **ale i** dvanácti Apoštolům, jiných sedmdesáte přidati ráčil, aby jdouce před tváří tvou městům i místům Izraelským království tvé zvěstovali.

Ráčiž, prosíme, i v těchto krajinách a zemích a z nás sobě církev svou shromažďovati, a poněvadž žeň hojná jest, vypudiž, **zkrz to** práci větší počet dělníků, podle srdce tvého, a budiž pomocník a ochránce mezi nepřáteli jako **vlky** postaveným služebníkům.

Obdař pokojem duchovním všechny své zaslíbené dítky a pokoj tvůj odpočivejž na nás tak, abychom zde v tvém království tobě Pánu knížeti pokoje sloužili, a potom

¹⁶⁵ V rukopisu je na tomto místě oslovení jen ve zkratce „s. Božt“. Pozn. autora.

v nebeskou radost ku požívání pokoje pravého uvedeni byli k chvále a slávě jména tvého svatého požehnaného na věky věkův.

AMEN.

Jiná. 2.Kor: 8.

Dobrotivý Pane a spasiteli, Ježíši Kriste, kterýž bohatý jsa pro nás chudý jsa učiněn, aby nás chudobou svou zbohatil, děkujeme za to srdečně.

Přítom pokorně prosíme, dejž nám tu milost svou opravdově poznávati a jí vděčnu býti.

Zpravujž nás Duchem svatým svým, abychom u víře prospívali a v lásce svaté, jedni k druhým se rozhojňovali.

Posílejž nám větší počet pobožných a učených kazatelů chválu majících v Evangelium svatém.

A dejž jím to, což jest dobrého, ať je opatrují, netoliko před obličejem tvým, ale i přede všemi lidmi vše pro slávu jména tvého požehnaného, na věky věkův. AMEN.

Na den svatých Šimona a Judy. Jan: 15.

Ó synu Boží jednorozený a spasiteli náš milostivý, děkujeme tobě za tvou k nám nevýmluvnou lásku a milování, kteréhož jsi k nám netoliko v svatém obcování života, ale také v nejtěžší a nejbolestnější smrti dokázal.

A potom, že jsi nás také novým přikázáním, k svaté lásce zavázal, abychom poněvadž svět nás nenávidí a nám se protiví, my aspoň vespolek při pravdě tvého svatého učení milování zachovati hleděli.

A poněvadž pak nejsme dostateční k snášení nenávisti a protivenství tohoto světa, protož důvěrně prosíme budiž nám přítomen a polehčujž nám kříže toho, abychom jej pro jméno tvé milé a stálé nésti mohli.

Ó láska syna Božího, jenž jsi pro nás nenávist světa potupu, smrt podniklá, působíž v nás hnutí svaté k milování Boha, a spolu bližních našich, a konej i dokonej v nás dílo své k spasení našemu, abychom tě z toho chváliti a oslavovati mohli. Nyní v této smrtedlnosti, potom v onom pravém životě, na věky věkův. Amen.

Jiná. Řím. 8. Viz na den svatého Jakuba. Mat: 5.

Na den všech svatých a zjevení.

Ó nejsvětější a nejblahoslavenější synu Boží, Pane a spasiteli náš, Ježíši Kriste, kterýž jsi původ a studnice svatosti a blahoslavenství všech svatých Anjelův i lidí, kterýž jsi nás o cestě pravé k věčnému blahoslavenství vedoucí vyučiti ráčil.

Za toť my tobě srdečnou chválu vzdáváme a přitom důvěrně a pokorně prosíme, dejž nám to za **vlastní** dar, abychom života **u** víře pravé a pobožném životě, jako v bílém rouše před tebou se stavěli a z vítězství tvého, kteréž jsi nad ďáblem, hříchem, smrtí a peklem slavně obdržel, srdečně se těšice, a jako palmy v rukou nesouce, tobě tichému a neposkvrněnému beránku všecken cíl spasení našeho připisovali, a tebe se všemi svatými tvými, i nyní zde v milosti, i potom v nebeské slavnosti chválili a oslavovali zpívající, požehnání a sláva, moudrost, a dík učinění, čest a moc i síla Bohu a beránku našemu, po všechny věky věkův. **AMEN.**

Na den svatého Martina a Mikuláše. Luk: 12.

Ó synu Boží, spasiteli nás milostivý, kterýž jsi nás sobě drahou krví vykoupil, aby tebe za Pána svého poznávali, a měli tobě každého časů poznávali, a měli tobě každého sloužili.

Děkujemet tvé milosti, že jsi nás k službě své povolal a postavil, a jak bychom tobě, bedlivě sloužiti měli vynaučil, a napomenul.

Ráčíž, prosíme, Duchem svatým svým nás spravovati, a svíci slova tvého osvécovati, abychom v temnostech světa tohoto, od tvé Božské pravdy a vůli nepobloudili.

Dejž nám slyšeti hlas tvůj, a **čiří** nás povolné, abychom tě v příbytek srdce našeho skrze pravou víru duchovně přijímali, a k tvému poslednímu **příšti** neznámému a nenadálému se náležitě připravovali, a potom s tebou do království tvého nebeského se dostali; kdež jsi živ a kraluješ, Pane Bože¹⁶⁶ náš na věky věkův. **Amen.**

Na den svaté Kateřiny a Barbory. Mat: 25.

¹⁶⁶ Rukopis zde opět uvádí oslovení jen ve zkratce „P. B.“. Pozn. autora.

Chválu rozdáváme tobě, Pane Bože náš. Otče, za tvá mnohá a veliká dobrodiní, a že jsi nás do království syna tvého milého, jenž jest církev svatá povolati ráčil, abychom se tam hlasem učení jeho řídili a spravovali.

Ráčíž, prosíme, přitom nás pravé moudrosti poučovati, abychom u víře a pokání svatém živi byli, a tak se ozdobovali.

Zbaviž nás pokrytství a oklamání skrze svatokupectví a podvody: přijmiž naše nestatečné služby, a odpustiž škodlivou dřímotu naší, a nás z ní probuzuj, abychom s Kristem ženichem naším do domu věčné a nebeské svatby¹⁶⁷ přijíti a s ním se věčně radovati mohli.

Kterýž s tebou i s Duchem svatým živ jest a kraluje po všechny věky věkův. AMEN.

Jiná. 2.Kor. 10. 11.

Děkujeme tobě, ó jednorozený synu Boží, duchovní ženichu, Pane a spasiteli náš milostivý, že jsi nás sobě skrze Evangelium svaté za svou choť jedinou zasnoubiti ráčil, abychom v čistotě, ducha i těla našeho před tebou živi byli.

Přitom milosti tvé prosíme, zpravujž nás Duchem svatým svým, abychom v sprostnosti víry a poslušnosti tvého svatého slova tobě sloužili, a tebe i tvých dobrodiní vždycky stále požívali.

Ostříhejž a zachovejž mysl naší i všechny smysli naše, abychom chytrostí dábelkou svedeni nebyli. Nebo víme, že z toho moc máš, a jsi jediný Pán Bůh náš, s Otcem i s Duchem svatým, Bůh pravý a požehnaný na věky věkův. Amen.

Požehnání v modlitbách k lidu.

4 Moj: 6. Verš. 24.

Požehnejž vám Hospodin, a ostříhej vás, **osvěť** Hospodin tvář svou nad vámi, a buď milostiv vám: obratiž Hospodin tvář svou k vám, a dejž vám pokoj i zachovej v něm pro jméno své věčné požehnané.

AMEN.

¹⁶⁷ V textu je uvedeno „svadby“. My zde toto slovo uvádíme v dnešní podobě. Pozn. autora.

**Příloha č. 2: Fotokopie původního rukopisu
Modlitby na svátky některých svatých**